

Nederlands Instituut voor
Arbeidsomstandigheden NIA
bibliotheek-documentatie-informatie
De Boelelaan 32, Amsterdam-Buitenveldert

ISN-nr.
plaats *Stat. 6, '80-'84*
datum *mei 1990*

Ziekteverzuim 1980-1984

enkele cijfers uit
het informatiesysteem van
de Stichting CCOZ

B.J. Vrijhof

december 1985

Nederlands Instituut voor
Arbeidsomstandigheden NIA
bibliotheek-documentatie-informatie
De Boelelaan 32, Amsterdam-Buitenveldert

~~stamb.nr. 86-264~~
~~plaats 80-84 '80-'84~~ *Ser. 11, 1980-'84*
datum

CIP-gegevens

Vrijhof, B.J.

Ziekteverzuim 1980-1984: enkele cijfers uit het informatiesysteem van de Stichting CCOZ / B.J. Vrijhof. - Amsterdam: Stichting CCOZ. - Fig., tab.

ISBN 90-6747-044-9

SISO 367.1 UDC 331.101"3746"(083.4)

Trefw.: ziekteverzuim; statistieken.

Copyright © 1985 B.J. Vrijhof

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, de Stichting CCOZ, die daartoe door de auteur-rechthebbende met uitsluiting van ieder ander is gemachtigd.

Inhoud

Voorwoord	7	
1	Inleiding	9
1.1	Twee invalshoeken	9
1.2	Interpretatiemogelijkheden	10
1.3	De indices	11
1.4	De toelichting bij de tabellen	11
1.5	De indeling	12
2	Het ziekteverzuim in 1984	13
2.1	Bedrijfstak	15
2.2	Leeftijd	16
2.3	Geslacht	17
2.4	Burgerlijke staat	18
2.5	Nationaliteit	18
2.6	Personeelscategorie	19
2.7	Soort dienst	20
2.8	Leidinggevend niveau	22
2.9	Opleiding algemeen onderwijs	22
2.10	Opleiding vakonderwijs	23
2.11	Aantal werkuren per week	24
2.12	Aantal werkdagen per week	24
2.13	Aantal jaren in dienst	25
2.14	Uitdienstreden	26
3	Het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984	29
3.1	Inleiding	30
3.2	De steekproef	31
	Tabel 3.1 Het verzuim van het totale personeel in 1980 t/m 1984 naar bedrijfstak	32
3.3	De verzuimontwikkeling: bedrijven versus werknemers	33
	Tabel 3.2 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984	33
	Tabel 3.3 Het verzuim van de niet-blijvers in 1980 t/m 1984 naar bedrijfstak	34

3.4	Het verzuim van de blijvers	35
3.4.1	Interpretatiemogelijkheden	35
3.4.2	De geschatte indices	36
3.4.3	Het verzuim per kenmerk	38
	Tabel 3.4 Leeftijd	40
	Tabel 3.5 Geslacht	41
	Tabel 3.6 Burgerlijke staat	42
	Tabel 3.7 Personeelscategorie	43
	Tabel 3.8 Soort dienst	44
	Tabel 3.9 Leidinggevend niveau	45
	Tabel 3.10 Wekelijkse arbeidsduur	46
	 Figuur 3.1 Seizoenpatronen naar personeelscategorie: meldingsfrequentie	 47
	 Figuur 3.2 Seizoenpatronen naar personeelscategorie: verzuimpercentage	 48
	 Figuur 3.3 Seizoenspatronen naar leeftijd: meldingsfrequentie	 49
	 Figuur 3.4 Seizoenspatronen naar leeftijd: verzuimpercentage	 50
3.5	Het verzuim van de niet-blijvers	51
3.5.1	Nieuwkomers, vertrekkers en de rest	51
3.5.2	De bijdrage van nieuwkomers en vertrekkers aan het verzuim	53
	Tabel 3.11 Verzuim nieuwkomers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd	54
	Tabel 3.12 Verzuim vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd	55
	Tabel 3.13 Verzuim nieuwkomers in 1980 t/m 1984 naar personeelscategorie	56
	Tabel 3.14 Verzuim vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar personeelscategorie	57
	Tabel 3.15 Verzuim vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar uitdiensttreden	58
3.6	De verzuimontwikkeling en het personeelsverloop	59
	Tabel 3.16 Leeftijdsopbouw en het verzuim van het totale personeel	61
	 Gebruikte variabelen en afkortingen in de tabellen en de figuren	 62
	 Bijlagen	 65

Voorwoord

De voor u liggende publikatie vormt de vierde van een reeks met verzuimgegevens uit het informatiesysteem beheerd door de stichting CCOZ. Met deze reeks wordt beoogd de verzamelde gegevens toegankelijker te maken voor een breder publiek, waarbij in eerste instantie gedacht wordt aan lezers waarvoor deze informatie vanuit een wetenschappelijke of beleidsmatige betrokkenheid een bijzondere betekenis kan bezitten.

De opgenomen cijfers vormen slechts een beperkte selectie van de beschikbare gegevens. Meer informatie kan, onder bepaalde voorwaarden, ter beschikking worden gesteld.

Evenals in de vorige uitgaven worden in deze publikatie twee onderwerpen belicht. Het eerste onderwerp richt zich op de verschillen in verzuim die tussen diverse categorieën werknemers aanwezig zijn. Bij het tweede onderwerp licht de nadruk op de ontwikkelingen die in de laatste jaren met betrekking tot het ziekteverzuim te constateren zijn. Vergeleken met de vorige uitgaven is de wijze waarop deze onderwerpen worden belicht echter sterk veranderd. Terwijl de vorige uitgaven vrijwel geheel waren gevuld met cijfermatige informatie, is nu een belangrijke plaats ingeruimd voor een begeleidende tekst, waarin op de interpretatiemogelijkheden van de cijfers wordt ingegaan. Bovendien zijn belangrijke wijzigingen in de opzet van het tweede onderwerp doorgevoerd. Naast de uniform berekende gegevens van een constante groep bedrijven over een aantal jaren, zijn ook gegevens over de ontwikkeling van het verzuim bij de vaste kern van het personeel opgenomen. Via deze uitbreiding kan ook de invloed van het personeelsverloop op de ontwikkeling van het verzuim in beschouwing worden genomen.

Met de veranderingen ten opzichte van de vorige uitgaven wordt vooral beoogd de toegankelijkheid van de gegevens te verhogen. In dit verband ziet de stichting CCOZ op- en aanmerkingen over de vorm en inhoud van deze publikatie met belangstelling tegemoet.

oktober 1985
B.J. Vrijhof

1 Inleiding

1.1 Twee invalshoeken

De voor u liggende publikatie bevat een grote hoeveelheid gegevens die voor de interpretatie van en het beleid met betrekking tot het ziekteverzuim van belang kunnen zijn. Hoofdstuk 2 geeft informatie over de vraag of, en zo ja welke, verschillen in ziekteverzuim tussen groepen werknemers kunnen worden verwacht. Hoofdstuk 3 heeft betrekking op de vraag of, en zo ja bij welke werknemers, sprake is van een trendmatige ontwikkeling van het verzuim.

Hoofdstuk 2 is vooral interessant voor lezers die beleidsmatig betrokken zijn bij het ziekteverzuim in een arbeidsorganisatie. In de eerste plaats bevat het hoofdstuk gedetailleerd vergelijkingsmateriaal: van werknemers onderscheiden naar kenmerken, die bij de meeste arbeidsorganisaties bekend zijn, wordt het verzuim naar aard en omvang gespecificeerd. Met behulp van dit materiaal kan daardoor nauwkeurig worden nagegaan waar en hoe het verzuim in de eigen organisatie zich onderscheidt. Ten tweede bieden de gegevens aanknopingspunten voor het identificeren van risicogroepen. De cijfers laten zien welke kenmerken een gunstige en welke een ongunstige invloed hebben op het ziekteverzuim. Zij zijn, met andere woorden, suggestief voor de mogelijkheid en de richting van het beleid.

Hoofdstuk 3 kan vooral voor wetenschappelijk ingestelde lezers van betekenis zijn. Het hoofdstuk geeft een bijzondere beschrijving van de trendmatige ontwikkeling van het ziekteverzuim die zich sinds 1980 bij een aantal bedrijven heeft voorgedaan. Deze beschrijving is om drie redenen bijzonder. In de eerste plaats heeft de beschreven ontwikkeling betrekking op een constante groep van bedrijven. In tegenstelling tot de landelijke ontwikkeling wordt deze dus niet beïnvloed door verschuivingen die zich in de loop der jaren in het bestand van arbeidsorganisaties hebben voorgedaan. Ten tweede is een onderscheid aangebracht tussen personeel dat tussen 1980 en 1984 ononderbroken in dienst is geweest (de "blijvers") en het personeel dat tussentijds in dienst is gekomen of uit dienst is gegaan. Deze splitsing maakt het mogelijk om na te gaan, in hoeverre de ontwikkeling van het verzuim bij de bedrijven (ook) toe te

schrijven is aan het personeelsverloop in de beschreven periode. Ten derde bevat het hoofdstuk gegevens over de trendmatige ontwikkeling van het verzuim bij verschillende groepen werknemers. Deze nadere specificatie illustreert o.a., dat niet bij alle werknemers dezelfde ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

Kortom, in hoofdstuk 3 is vooral die informatie opgenomen welke voor een verklaring van de ontwikkeling van het ziekteverzuim in de laatste jaren van belang kan zijn.

1.2 Interpretatiemogelijkheden

Met enige nadruk willen we erop wijzen dat het trekken van algemeen geldige conclusies op basis van de gepresenteerde gegevens slechts met de nodige voorzichtigheid kan plaatsvinden. Zowel in hoofdstuk 2 (zie par. 2.1) als in hoofdstuk 3 (zie par. 3.1) wordt gerapporteerd over het verzuim gemeten bij een beperkt aantal bedrijven. Bovendien zijn de arbeidsorganisaties van hoofdstuk 2, en zeker die van hoofdstuk 3, niet representatief voor alle arbeidsorganisaties in Nederland. Met andere woorden, de gerapporteerde verzuimcijfers kunnen verschillen van de cijfers berekend op basis van het gehele Nederlandse bedrijfsleven. Voor de bedrijfssectoren waarvan de beschreven bedrijven een steekproef vormen, geven zij echter een goede benadering.

Met name geldt dit voor de relaties die in de tabellen zichtbaar zijn. Relaties, zoals tussen de duur en de frequentie van het verzuim, de leeftijd en het verzuim en de personeelscategorie en het verzuim, worden ook bij gegevens uit andere bron aangetroffen, terwijl ten aanzien van de overige relaties op grond van onderzoek kan worden opgemerkt dat zij waarschijnlijk een algemene tendens weerspiegelen. Met andere woorden, ook al kan de absolute hoogte van het verzuim van bedrijf tot bedrijf variëren, dan kan toch verwacht worden dat de verhouding tussen het verzuim van verschillende categorieën werknemers en/of verschillende categorieën van verzuim in grote lijnen dezelfde zal zijn.

Resumerend kan daarom over de betekenis van de opgenomen gegevens worden gezegd dat zij

- niet noodzakelijk exact gelijk zijn aan de landelijke verzuimcijfers, maar wel
- gedetailleerde informatie verschaffen over relaties die ook elders in

het verzuim geconstateerd werden en, niet in de laatste plaats,
- informatie verschaffen met betrekking tot verzuimrelevante factoren,
waarover nauwelijks andere gegevens voorhanden zijn.

1.3 De indices

Behalve verzuimcijfers zijn in de tabellen ook indices opgenomen. Zij zijn bedoeld als steun bij de interpretatie van de relaties in de tabel. In hoofdstuk 2 richten de indices de aandacht op de relatie tussen een kenmerk en het ziekteverzuim. De indices geven de verhouding weer tussen respectievelijk de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage van werknemers met een bepaalde kenmerk en de totale groep werknemers in de steekproef. Als deze werknemers bijvoorbeeld een hogere dan gemiddelde meldingsfrequentie vertonen, zal de bijbehorende index groter dan 100 zijn.

In hoofdstuk 3 richten de indices de aandacht op de ontwikkeling van het verzuim. Door middel van de indices worden de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage van een bepaalde groep werknemers vergeleken met de waarden van deze grootheden van dezelfde groep in 1980. Als het verzuimpercentage van zo'n groep bijvoorbeeld in 1981 is gedaald, zal de bijbehorende index in dat jaar kleiner dan 100 zijn.

Voor de gemiddelde duur, tenslotte, zijn bewust geen indices berekend. De interpreteerbaarheid van deze maat is daarvoor te mager, daar zij, zeker bij groepen met een kleine personeelssterkte, sterk bepaald wordt door een relatief klein aantal (langdurige) verzuimgevallen.

1.4 De toelichting bij de tabellen

Zowel in hoofdstuk 2 als in hoofdstuk 3 is een toelichting op de gepresenteerde gegevens opgenomen. Deze toelichting kan, evenals de bovengenoemde indices, beschouwd worden als een steun, en mogelijk een leidraad, bij de interpretatie van de tabellen.

In hoofdstuk 2 wordt een toelichting per tabel gegeven, waarin twee vragen centraal staan:

1) Hoe kan het betreffende kenmerk in verband met het ziekteverzuim worden geïnterpreteerd?

2) Welke factoren kunnen naast het kenmerk voor de gepresenteerde cijfers verantwoordelijk zijn?

De behandeling van deze vragen is, om praktische redenen, kort en in de meeste gevallen onvolledig. De antwoorden hebben evenmin de status van "harde" onderzoeksconclusies: het zijn niet meer dan persoonlijke kanttekeningen die op grond van de bestaande kennis over ziekteverzuim bij de cijfers te plaatsen zijn. Met de toelichting is lang niet het laatste of het enige woord over de tabel in kwestie gezegd.

In hoofdstuk 3 heeft de toelichting de vorm van een inleiding voorafgaand aan de tabellen. Naast een verantwoording van de tabelkeuze wordt in deze toelichting ruim aandacht besteed aan de interpretatiemogelijkheden van de gepresenteerde gegevens. Met name wordt hierbij ingegaan op de vraag of er behalve de factor "tijd" nog andere factoren op de ontwikkeling van het verzuim van de "blijvers" van invloed kunnen zijn. Voorafgegaan door een korte opsomming van zaken die ons in de verschillende tabellen zijn opgevallen, worden tenslotte enkele speculaties aan de achtergrond van de verzuimontwikkeling bij de beschreven bedrijven gewaagd.

1.5 De indeling

Om overzichtelijkheidsredenen is de hoeveelheid cijfermatige informatie in de beide volgende hoofdstukken beperkt gehouden: de hoofdstukken bevatten slechts eendimensionale tabellen, waarin het verzuim per kenmerk wordt gespecificeerd naar de maten verzuimpercentage, meldingsfrequentie en gemiddelde duur. Daarnaast zijn de meeste kenmerken ook terug te vinden in de bijlagen, in de vorm van meerdimensionale tabellen. Behalve een beschrijving van de samenhang van een kenmerk met andere kenmerken, geven deze bijlagen ook een meer gedetailleerde specificatie van het verzuim door middel van duurklassen. De bijlagen lenen zich over het algemeen niet tot een eenvoudige maar wel tot een betere interpretatie van de samenhang tussen een kenmerk en het verzuim. Om deze reden wordt in de toelichting frequent naar een bijlage verwezen.

Tenslotte wordt noch in hoofdstuk 2 noch in hoofdstuk 3 op technische details ingegaan. Deze zijn te vinden in "Gebruikte variabelen en afkortingen", waarin de definities en omschrijvingen van de verzuim- en overige variabelen zijn verzameld. Bijlage I bevat daarnaast een korte beschrijving van het CCOZ-ziekteverzuiminformatiesysteem (ZVIS).

2 Het ziekteverzuim in 1984

Tabel 2.1 Het verzuim in 1984 naar bedrijfstak

BEDRIJFSTAK	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
Delfstoffenwinning	178.6	4.2	1.29	9.4	41	66
Voedings- en genot- middelenindustrie	5360.3	10.6	1.71	22.2	104	87
Textiel-, kleding- en lederindustrie	235.9	9.8	1.00	37.2	96	51
Hout-, papier- en grafische industrie	1583.7	8.4	1.53	20.6	82	78
Chemische industrie	1578.8	8.3	1.74	16.8	81	89
Metaalindustrie	394.3	11.5	2.38	15.5	113	121
Overige industrie	602.4	10.9	1.86	19.4	107	95
Nutsbedrijven	2847.0	13.1	2.62	17.7	128	134
Handel en zakelijke dienstverlening	468.3	5.3	1.67	10.6	52	85
Overheid, defensie en soc. verzekering	1378.3	7.3	2.37	10.7	72	121
Medische en maatsch. dienstverlening	1349.8	12.0	2.15	20.8	118	110
Overige dienst- verlening	2018.9	10.0	1.95	18.1	98	99
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

De cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op werknemers van 54 arbeidsorganisaties (= juridische eenheden) welke het gehele jaar 1984 deelnamen aan het ziekteverzuiminformatiesysteem (ZVIS) van de Stichting COOZ. Tabel 2.1 bevat een overzicht van deze werknemers naar bedrijfstak. Blijkens deze tabel is ruim de helft van de werknemers, waarover in dit hoofdstuk wordt gerapporteerd, afkomstig uit verschillende takken van de industrie, terwijl bijna 30% van de werknemers in diverse sectoren van dienstverlening werkzaam is. Met andere woorden, in de steekproef zijn werknemers van diverse pluimage vertegenwoordigd.

Uit tabel 2.1 kan echter ook worden afgeleid dat de steekproef geen exacte afspiegeling vormt van de populatie van Nederlandse werknemers. Bepaalde bedrijfstakken zijn sterk vertegenwoordigd, terwijl andere in mindere mate of geheel niet in de steekproef voorkomen. Desalniettemin lenen de verzuimgegevens in dit hoofdstuk zich voor een ruime interpretatie. Gerapporteerd wordt over het verzuim van werknemers onderscheiden op een groot aantal kenmerken, die meestal niet bedrijfsgebonden zijn. Deze beschrijving zal, gezien de diversiteit en het aantal van de betrokken werknemers, wel een algemene tendens weerspiegelen. Zoals al in

de inleiding werd opgemerkt, zullen met name de relaties tussen de opgenomen kenmerken en het ziekteverzuim generaliseerbaar zijn.

Tabel 2.2 Het verzuim in 1984 naar leeftijd

LEEFTIJD	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
t/m 25 jaar	2655.1	8.7	2.55	12.2	85	130
26 - 35 jaar	5017.1	9.5	2.35	14.1	93	120
36 - 45 jaar	5001.7	9.6	1.79	18.5	94	91
46 - 55 jaar	3696.0	11.2	1.48	27.5	110	76
56 - 65 jaar	1498.9	14.3	1.32	39.4	140	67
66 jaar en ouder	1.7	-	-	-	-	-
onbekend	125.7	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Met het stijgen van de leeftijd neemt het verzuimpercentage van werknemers toe. Ouderen verzuimen gemiddeld langer en mede daardoor minder vaak dan jongeren. Tabel 2.2 laat zien dat de verschillen in verzuim tussen de jongste en oudste leeftijdscategorie opvallend groot zijn. De jongste categorie verzuimt twee maal zo vaak als de oudste, maar bij de ouderen duurt het verzuim gemiddeld meer dan drie maal zo lang. Bijlage 3 maakt duidelijk dat de toename van de gemiddelde duur met de leeftijd vooral veroorzaakt wordt door het langdurend verzuim: bij ouderen is het aandeel van het langdurend verzuim aanmerkelijk groter is dan bij jongeren. Ook blijkt uit deze bijlage dat de verschillen in meldingsfrequentie tussen jongeren en ouderen vooral terug te voeren zijn op het kortdurend verzuim. Vaak wordt de samenhang tussen leeftijd en verzuim in verband gebracht met de "slijtage" die met het ouder worden gepaard gaat. Hoewel deze factor ongetwijfeld een belangrijke rol zal spelen, is zij zeker niet de enige die met de leeftijd verband houdt. Andere factoren die met de leeftijd kunnen samenhangen zijn bijvoorbeeld: het aantal dienstjaren, de arbeidsmoraal, de privé-omstandigheden, de burgerlijke staat, de positie in het bedrijf, etc. De leeftijd is een variabele waarbinnen tal van factoren die relevant zijn voor het ziekteverzuim verzameld kunnen zijn. De betekenis van het kenmerk leeftijd met betrekking tot het ziekteverzuim berust dan ook niet zozeer op haar eenvoudige interpreteerbaarheid, maar vooral op haar consistente relatie met het ziekteverzuim.

Welke groep werknemers we ook bekijken, steeds zien we eenzelfde, bijna lineaire, relatie met het ziekteverzuim. In dit verband is het dan ook een verstandige strategie om bij de vergelijking van het verzuim tussen werknemers met hun leeftijd rekening te houden.

Tabel 2.3 Het verzuim in 1984 naar geslacht

GESLACHT	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
man	14258.1	9.9	1.86	19.2	97	95
vrouw	3738.2	11.2	2.33	16.9	110	119
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Vrouwen verzuimen vaker, maar gemiddeld korter dan mannen. Tezamen geeft dit een hoger verzuimpercentage van vrouwen. Het verschil in meldingsfrequentie is, blijkens bijlage 3, vooral terug te voeren op het kortdurend verzuim; het verschil in verzuimpercentage komt vooral voor rekening van het langdurend verzuim.

Ten dele zullen de bovengenoemde resultaten aan de natuurlijke verschillen tussen mannen en vrouwen kunnen worden toegeschreven. Met name geldt dit voor de categorie langdurend verzuim, waarin bij vrouwen het verzuim ten gevolge van zwangerschap te vinden zal zijn (verg. bijlage 3). Daarnaast zijn echter nog veel meer factoren aanwijsbaar die voor de verschillen in verzuim tussen beide groepen verantwoordelijk kunnen zijn. Voorbeelden van dergelijke factoren zijn: de leeftijd (gemiddeld zijn werkende vrouwen meestal jonger dan mannen), privé-omstandigheden (vrouwen hebben vaak naast hun werk ook de zorg voor het gezin en het huishouden), het soort werk (vrouwen doen meestal minder geschoold en meer routinematig werk dan mannen of zijn te vinden in typische vrouwenberoepen), arbeidsduur (vrouwen werken verhoudingsgewijs veel vaker in deeltijd dan mannen), etc. Gezien al deze factoren die op het verzuimverschil tussen mannen en vrouwen van invloed kunnen zijn, valt, op grond van tabel 2.3, weinig te zeggen over het te verwachten verschil in verzuim tussen beide groepen in specifieke arbeidsorganisaties. Wel kan opgemerkt worden dat, bij een vergelijking waarbij voor al dit soort kenmerken gecontroleerd wordt, andere en waarschijnlijk kleinere verschillen in verzuim tussen mannen en vrouwen dan in tabel 2.3 te verwachten zijn.

Tabel 2.4 Het verzuim in 1984 naar burgerlijke staat

BURGERLIJKE STAAT	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
ongetrouwd	4214.8	8.7	2.30	13.4	85	117
getrouwd	13069.5	10.5	1.81	20.6	103	92
ex-getrouwd	685.9	15.0	2.58	19.7	147	132
onbekend	26.0	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Gehuwden verzuimen minder frequent, maar gemiddeld langer dan ongehuwden. Degenen die getrouwd zijn geweest zijn qua meldingsfrequentie vergelijkbaar met ongehuwden en qua gemiddelde duur met gehuwden. Het verzuimpercentage neemt diensgevolge in de volgorde ongehuwden, gehuwden en ex-gehuwden toe.

Bij de interpretatie van deze gegevens is enige terughoudendheid op zijn plaats. De burgerlijke staat kan opgevat worden als een samenvattende noemer waaronder tal van verzuimrelevante omstandigheden in de persoonlijke sfeer gerangschikt zijn. Daarnaast vertoont de burgerlijke staat niet onbelangrijke relaties met andere variabelen, zoals de leeftijd (ongehuwden zijn gemiddeld jonger dan gehuwden), het aantal dienstjaren (ongehuwden zijn gemiddeld korter in dienst dan gehuwden), etc. De verschillen in verzuim die samenhangen met de burgerlijke staat, kunnen dus niet alleen aan de bijbehorende "huiselijke" omstandigheden worden toegeschreven.

Tabel 2.5 Het verzuim in 1984 naar nationaliteit

NATIONALITEIT	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
Nederlands	16828.1	9.5	1.94	17.3	93	99
overige EEG	174.9	8.7	1.72	19.2	85	88
niet EEG	908.0	23.4	2.22	37.4	229	113
onbekend	85.2	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Het ziekteverzuim van werknemers afkomstig van buiten de EEG onderscheidt zich duidelijk van dat van Nederlandse werknemers. Tabel 2.5 laat zien dat vooral de verzuimduur aan dit verschil debet is. Werknemers van buiten de EEG vertonen in vergelijking met Nederlanders relatief veel middel-, en langdurend verzuim (zie bijlage 5).

Natuurlijk kunnen deze verschillen te maken hebben met sociaal-culturele verschillen die tussen landen in de houding ten opzichte van het werk bestaan. Minstens even relevant is echter het gegeven dat we bij de werknemers van buiten de EEG in de meeste gevallen te maken hebben met een eerste generatie van gastarbeiders, met alle consequenties van dien (huisvesting, gezinsomstandigheden, etc.). Daarnaast is bij de interpretatie van de bovenstaande gegevens het soort werk dat wordt verricht een factor van belang. Buitenlandse werknemers zijn vaak betrokken bij de minst aantrekkelijke (vuile, zware) werkzaamheden in het bedrijf. Ook werken zij relatief vaak in ploegendienst. Met andere woorden, bij de interpretatie van het verzuim van buitenlandse werknemers zal op z'n minst ook de arbeidssituatie van beide groepen in beschouwing moeten worden genomen.

Tabel 2.6 Het verzuim in 1984 naar personeelscategorie

PERSONEELSCATEGORIE	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
beambte	7992.9	7.0	1.90	13.4	69	97
handarbeider	9427.0	12.9	2.01	22.6	126	103
onbekend	576.3	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Tabel 2.6 laat zien dat handarbeiders meer dagen, vaker en gemiddeld langer verzuimen dan beambten. De verschillen in verzuimpercentage komen, blijkens bijlage 6, vooral voor rekening van het langerdurend verzuim: handarbeiders worden gekenmerkt door een aanzienlijk frequenter verzuim in de middel- en langdurende verzuimcategorieën. Tussen beambten en handarbeiders zien we ook een verschil in de frequentie van het kortdurend verzuim. Dit verschil kan echter een direct gevolg zijn van de relatief hoge frequentie van het langerdurend verzuim van handarbeiders. De onderscheiding in beambten en handarbeiders verdeelt de werknemers in

categorieën waartussen op tal van factoren, die voor het ziekteverzuim van belang zijn, verschillen kunnen worden verwacht. Te denken valt hierbij o.a. aan:

- de fysieke vereisten die door het beroep worden gesteld;
- de arbeidsomstandigheden die met het beroep samenhangen;
- het dienstrooster waarin wordt gewerkt;
- het opleidingsniveau van de werknemers;
- het funktieniveau van de werknemers.

De twee eerstgenoemde factoren zijn verklarend van karakter; de overige zijn vooral factoren waarbij in dit verband rekening moet worden gehouden, daar zij de omvang van de verschillen tussen handarbeiders en beambten mede bepalen (verg. bijlage 6 en 7). De eerste twee factoren zijn ook het meest belangrijk: er zijn geen andere variabelen te vinden waarbij het verschil tussen handarbeiders en beambten volledig verdwijnt. Gezien dit laatste wordt de personeelscategorie over het algemeen als de meest bepalende factor voor de hoogte van het ziekteverzuim beschouwd.

Tabel 2.7 Het verzuim in 1984 naar soort dienst

SOORT DIENST	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
dagdienst	13834.2	9.4	1.96	17.0	92	100
2-ploegen	1587.9	14.5	1.96	27.6	142	100
3-ploegen	1273.7	14.1	2.30	21.8	138	117
4-ploegen	802.5	9.5	1.56	21.3	93	80
5-ploegen	355.2	10.0	1.85	19.8	98	94
avonddienst	34.9	6.4	.89	30.7	-	-
nachtdienst	55.5	12.7	2.09	25.1	-	-
thuiswerker	50.4	7.0	.26	92.1	-	-
onbekend	2.0	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Sommige dienstroosters geven aanleiding tot meer ziekteverzuim dan andere. In tabel 2.7 zien we het hoogste verzuimpercentage bij werknemers in de 2- en 3-ploegendienst, terwijl het verzuimpercentage in de 4- en 5-ploegendienst niet opvallend van dat in de dagdienst lijkt te verschillen.

De soort dienst wordt meestal in verband gebracht met het cyclisch karak-

ter van de menselijke prestatiecurve. Onderzoek leert dat hierin een dagelijks ritme te onderscheiden is, dat al dan niet aansluit bij het ritme waarin de werkzaamheden moeten plaatsvinden. In dit licht lijken de bovenstaande cijfers erop te wijzen dat de 4- en 5-ploegendienst beter bij het menselijk functioneren passen dan de 2- en 3-ploegendienst. Maar ook bij deze interpretatie is enige voorzichtigheid geboden.

In de eerste plaats geldt dat ploegendienst aanzienlijk meer voorkomt onder handarbeiders dan onder beambten; dagdienst daarentegen meer onder beambten dan onder handarbeiders. Op basis van tabel 2.7 alleen laten de verzuimcijfers van de verschillende ploegendiensten en de dagdienst zich dus niet goed vergelijken. In bijlage 6 is daarom een uitsplitsing gegeven van het verzuim in de verschillende diensten per personeelscategorie. Hieruit blijkt dat onder beambten ploegendienst slechts sporadisch voorkomt. Van de handarbeiders daarentegen werkt meer dan 30% in ploegendienst. Afhankelijk van de soort ploegendienst verzuimen deze werknemers in het ene geval meer en in het andere geval minder dan handarbeiders in dagdienst. Een hoger verzuim treffen we aan bij handarbeiders in de 2- en 3-ploegendienst. Vergeleken met de handarbeiders in dagdienst onderscheiden deze ploegendienstwerkers zich door meer middelen langdurend verzuim. Handarbeiders in de 4- en 5-ploegendienst vertonen echter een lager verzuim dan de handarbeiders in dagdienst. Tussen beide categorieën zien we verschillen bij zowel kort-, middel- als langdurend verzuim.

Ten tweede kan niet uitgesloten worden dat het werken in ploegendienst gepaard gaat met een proces van (zelf)selectie. Het kan bijvoorbeeld zo zijn, dat slechts de "gezondste" werknemers in de ploegendienst terecht komen en het daarin volhouden. Om deze reden zal de vergelijking met werknemers in dagdienst meestal niet helemaal "eerlijk" zijn. Tussen werknemers in ploegendienst en werknemers in dagdienst zijn meer verschillen te verwachten dan het dienstrooster alleen.

Ten derde kan het zijn dat bij de bovenstaande cijfers sprake is van een bedrijfseffect. Niet alle arbeidsorganisaties in de steekproef kennen ploegendienst, terwijl bij de overige organisaties meestal niet alle vormen van ploegendienst tegelijkertijd worden aangetroffen. Met andere woorden, niet uitgesloten kan worden dat de verschillen tussen de verschillende dienstroosters ten dele door de wijze, waarop de cijfers van verschillende arbeidsorganisaties werden samengevoegd, werden geïntroduceerd.

Tabel 2.8 Het verzuim in 1984 naar leidinggevend niveau

NIVEAU LEIDING	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
geen	14584.3	11.1	2.09	18.9	109	107
lager kader	1189.6	7.3	1.49	18.5	72	76
midden kader	1502.1	6.2	1.37	16.5	61	70
bedrijfsleiding	615.9	4.1	1.13	13.8	40	58
onbekend	86.4	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Het leidinggevend niveau van de werknemer houdt duidelijk verband met het ziekteverzuim. Naarmate een werknemer aan meer werknemers direkt of indirect leiding geeft, neemt zowel de meldingsfrequentie als de gemiddelde duur van zijn of haar verzuim af.

Het leidinggevend niveau hangt rechtstreeks samen met de rol van een werknemer in een bedrijf. Naarmate het leidinggevend niveau toeneemt zal de werknemer over het algemeen meer verantwoordelijkheid dragen en zal hij minder eenvoudig vervangbaar zijn. Daarnaast moet echter niet vergeten worden dat niet elke werknemer geschikt bevonden wordt om als leidinggevende op te treden. Aan een dergelijke benoeming gaat een of andere vorm van (zelf-)selectie vooraf, waarbij zaken als "gezondheid" een rol kunnen spelen. Tenslotte kan een samenhang met de personeelscategorie niet uitgesloten worden: werknemers met een hoger leidinggevend niveau zullen vooral onder de categorie beambten te vinden zijn.

Tabel 2.9 Het verzuim in 1984 naar opleiding algemeen onderwijs

OPL. ALG. ONDERWIJS	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
geen onderwijs	185.8	25.0	2.14	40.5	245	109
lager onderwijs	9752.8	12.6	1.99	22.5	124	102
LAVO	1784.2	8.5	1.80	17.4	83	92
MAVO	3562.2	6.6	1.97	12.2	65	101
HAVO	851.6	5.0	2.07	8.8	49	106
VWO	1006.5	5.0	1.77	9.9	49	90
onbekend	853.1	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Tabel 2.10 Het verzuim in 1984 naar opleiding vakonderwijs

OPL. VAKONDERWIJS	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
geen	7642.6	12.6	1.96	22.7	124	100
LBO	5114.2	10.4	2.08	18.0	102	106
MBO	2862.0	7.1	1.97	12.6	70	101
HBO	1097.8	4.5	1.57	11.5	44	80
WO	395.8	3.4	1.69	8.4	33	86
onbekend	883.8	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Naarmate meer onderwijs genoten is, neemt het verzuimpercentage af. Deze afname moet, gezien bijlage 7 en 8, vooral aan de categorie langdurend verzuim worden toegeschreven.

Toch zal het volgen van meer onderwijs zelden aanbevolen worden als remedie tegen een te hoog ziekteverzuim: de tabellen zijn typische voorbeelden van een schijnverband. Niet zozeer het onderwijsniveau beïnvloedt het ziekteverzuim, maar veeleer de functie of het beroep waartoe deze opleiding toegang verschaft. Over het algemeen zullen werknemers met een hogere beroepsopleiding te vinden zijn op de hogere funktieniveaus en/of in de hoger gewaardeerde beroepen. Bijlage 7 laat bijvoorbeeld zien, dat werknemers met een middelbare of hogere algemene opleiding vooral te vinden zijn onder beambten en in veel mindere mate onder handarbeiders. Naarmate de algemene opleiding afneemt, neemt het aandeel van de handarbeiders echter snel toe. Tabel 2.9 weerspiegelt dus ten dele de verschillen die tussen het ziekteverzuim van handarbeiders en beambten aanwijsbaar zijn. Ook uit bijlage 8 kan worden afgeleid dat het onderwijsniveau alleen geen laag ziekteverzuim garandeert. Met name bij werknemers met een middelbare of lagere vakopleiding speelt het leidinggevend niveau daarnaast een even belangrijke, zo niet belangrijker rol.

Tabel 2.11 Het verzuim in 1984 naar het aantal werkuren per week

WERKUREN	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
t/m 8 uur	424.6	8.1	1.15	24.7	79	59
9 - 16 uur	593.4	11.4	1.56	25.7	112	80
17 - 24 uur	567.0	10.1	1.96	18.8	99	100
25 - 32 uur	347.1	11.8	2.50	17.6	116	128
33 - 40 uur	15877.5	10.2	1.99	18.3	100	102
meer dan 40 uur	148.7	10.8	1.78	20.6	106	91
onbekend	38.0	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Tabel 2.12 Het verzuim in 1984 naar het aantal werkdagen per week

WERKDAGEN	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
1 dag	77.3	3.5	.88	15.2	-	-
2 dagen	385.3	9.3	1.28	25.4	91	65
3 dagen	308.5	10.7	1.65	25.6	105	84
4 dagen	367.5	12.3	2.24	19.0	121	114
5 dagen of meer	16814.7	10.2	1.98	18.4	100	101
onbekend	43.0	-	-	-	-	-
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

De tabellen 2.11 en 2.12 laten zien, dat het verzuim van deeltijdwerkers niet altijd lager is dan dat van voltijdwerkers. Bij deeltijdwerkers met een zeer korte werkweek (t/m 8 uur of 1 dag) wordt een lager verzuimpercentage gemeten dan bij voltijdwerkers, maar bij deeltijdwerkers met een relatief lange werkweek (25 - 32 uur of 4 dagen) is het verzuimpercentage duidelijk hoger. Het verzuim van de tussenliggende categorieën van deeltijdwerkers ligt globaal genomen tussen beide uitersten in. Met betrekking tot de meldingsfrequentie laten de beide tabellen zich makkelijker samenvatten. Bij deeltijdwerkers neemt de meldingsfrequentie met het aantal in een week te werken uren/dagen toe, met dien verstande dat bij een werkweek van 25-32 uren/4 dagen de meldingsfrequentie van een deeltijdwerker die van een voltijdwerker overtreft.

De relatie die tussen de wekelijkse arbeidsduur en het ziekteverzuim kan bestaan, laat zich eenvoudig beschrijven in termen van belasting en belastbaarheid. De belasting van een kortere werkweek is lager, waardoor

de belastbaarheid van een deeltijdwerker in vergelijking met een voltijdwerker minder zal afnemen. Bovendien heeft een deeltijdwerker in een week meer vrije tijd ter beschikking, waarin herstel van de belastbaarheid kan plaatsvinden. Kortom, bij een deeltijdwerker is de kans dat de belasting de belastbaarheid zal overtreffen kleiner dan bij een voltijdwerker: de kans op ziekteverzuim zal daarom bij een deeltijdwerker lager zijn.

De bovengenoemde cijfers wijzen er al op dat deze redenatie te simpel is: niet alle deeltijdwerkers verzuimen minder dan voltijdwerkers. Het verzuim van deeltijd- en voltijdwerkers wordt kennelijk door meer factoren beïnvloed dan de wekelijkse arbeidsduur alleen. Gedacht kan hierbij worden aan het soort werk dat in deeltijd wordt verricht: niet elke functie leent zich voor een uitoefening in deeltijd en sommige beroepen worden vrijwel uitsluitend in deeltijd verricht (bijvoorbeeld schoonmaakwerkzaamheden). Minstens zo belangrijk zijn de verschillen die naast of in verband met de wekelijkse arbeidsduur tussen deeltijdwerkers en voltijdwerkers aanwijsbaar zijn. Een belangrijk verschil hangt bijvoorbeeld samen met het geslacht: deeltijdwerkers zijn in meerderheid vrouwen, waaronder in niet onbelangrijke mate vrouwen die gezien hun huiselijke omstandigheden (kinderen, huishouding) aan het werken in deeltijd de voorkeur geven.

Tabel 2.13 Het verzuim in 1984 naar aantal jaren in dienst

AANTAL DIENSTJAREN	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
minder dan 1/2 jaar	652.8	3.8	1.69	6.9	37	86
1/2 - 1 jaar	433.1	7.1	2.13	10.7	70	109
1 - 2 jaar	802.6	7.8	2.18	12.0	76	111
2 - 5 jaar	4033.2	10.6	2.38	16.1	104	121
5 - 10 jaar	4436.3	11.3	2.16	18.2	111	110
meer dan 10 jaar	7638.3	10.4	1.60	23.4	102	82
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Werknemers verzuimen in de eerste maanden van hun dienstverband weinig frequent en kortdurend. Na deze maanden nemen de meldingsfrequentie en de gemiddelde duur (en dus ook het verzuimpercentage) snel toe. Vanaf een dienstverband van 2 jaren lijkt het verzuim zich te stabiliseren.

De lengte van het dienstverband kan, evenals de leeftijd, verband houden met de "slijtage", die met het toenemen van de dienstjaren kan optreden.

Daarnaast kan een samenhang tussen de lengte van het dienstverband en de houding ten opzichte van en/of de binding met het werk niet worden uitgesloten. Beide interpretaties kunnen niet los gezien worden van de leeftijd. Jongeren worden logischerwijs gekenmerkt door een kort aantal dienstjaren, terwijl veel dienstjaren vooral onder ouderen te vinden zijn. De relatie die tussen het aantal dienstjaren en het ziekteverzuim aanwezig is, wordt dus ten dele verklaard door de leeftijd en daarmee door alle variabelen die met de leeftijd kunnen samenhangen (zie tabel 2.2 en bijlage 3). In de gegeven samenvatting van de tabel zijn daarom alleen die relaties genoemd die niet met de leeftijd te rijmen zijn.

Tabel 2.14 Het verzuim in 1984 naar uitdienstredenen

UITDIENSTREDEN	aantal	werkelijke waarden			indices	
		perc.	freq.	duur	perc.	freq.
UIT DIENST GEGAAN						
naar WAO	177.3	98.3	.40	294.7	964	20
ontslag genomen	238.2	13.8	2.85	17.4	135	145
ontslag gekregen	189.9	12.3	2.08	23.4	121	106
pensioen of VUT	77.2	21.5	1.15	106.3	211	59
overleden	12.1	49.4	2.23	91.0	484	114
andere redenen	50.9	14.0	1.81	30.3	137	92
totaal	745.5	34.9	1.82	90.1	342	93
IN DIENST GEBLEVEN						
totaal	17250.8	9.1	1.97	15.5	89	101
TOTAAL						
totaal	17996.3	10.2	1.96	18.6	100	100

Het ziekteverzuim in het jaar van uitdienststredende vertoont een samenhang met de reden waarom de werkkring werd verlaten. Tabel 2.14 laat zien dat aan de WAO-toetredende gemiddeld een zeer langdurig en meestal ononderbroken verzuim vooraf gaat. Ook bij werknemers, waarvan het dienstverband door het pensioen, de VUT of door overlijden wordt beëindigd, zien we een hoog en gemiddeld langdurend verzuim, maar gezien de meldingsfrequentie bestaan hierbij tussen werknemers grotere verschillen. Vergelijken met het verzuim bij bovengenoemde redenen is het verzuim van werknemers die ontslag nemen of krijgen laag te noemen, ook al is het in vergelijking met de werknemers die in dienst zijn gebleven nog aan de hoge kant. Het verzuim-

percentage van de ontslagnemers en -krijgers ontloopt elkaar niet veel. Daarentegen zijn wel verschillen tussen beide groepen zichtbaar bij de meldingsfrequentie en de gemiddelde duur.

Het is de vraag of er een oorzakelijk verband aanwezig is tussen ziekteverzuim en uitdiensttreden. Bij WAO-toetreden en overlijden is zo'n causale relatie evident; bij de overige redenen laat zich daarnaar slechts raden. Duidelijk is echter wel dat het verzuim van uitdiensttreders een belangrijke bijdrage levert aan het totale verzuim. Met andere woorden, het verzuim van de uitdiensttreders vormt voor de evaluatie van de verzuimhoogte in een arbeidsorganisatie een belangrijk gegeven.

3 Het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984

3.1 Inleiding

In de afgelopen jaren is sprake van een dalende tendens van het ziekteverzuim in Nederland. Met name de cijfers afkomstig van het NIPG/TNO wijzen op een sterke en voortdurende afname van zowel de meldingsfrequentie als de gemiddelde verzuimduur en het verzuimpercentage vanaf 1979. Eenzelfde tendens, maar veel gematigder, valt af te leiden uit de cijfers afkomstig van de bedrijfsverenigingen. Bij de cijfers van het ZVIS is deze tendens minder duidelijk. Voor de verschillen tussen de cijfers van de genoemde instanties kunnen diverse factoren verantwoordelijk zijn. In deze publikatie gaan we, om praktische redenen, aan deze verschillen voorbij, maar richten we ons op de vraag welke betekenis aan een daling van het ziekteverzuim kan worden gehecht. Voor een antwoord op deze vraag is het kader waarbinnen van een daling van het ziekteverzuim sprake is van belang. De mogelijke kaders laten zich door een drietal vragen omschrijven:

- 1) Daalt het verzuim in Nederland?
- 2) Daalt het verzuim bij bedrijven?
- 3) Daalt het verzuim van de werknemers?

Het kan zijn dat alle drie de vragen bevestigend beantwoord worden, maar noodzakelijk is dit niet. Het verzuim in Nederland kan dalen, terwijl het verzuim bij de bedrijven gelijk blijft, doordat bedrijven met een hoog verzuim ophouden te bestaan en/of bedrijven met een laag verzuim in het leven worden geroepen. Analooq kan het verzuim in de bedrijven dalen, terwijl het verzuim van de werknemers in die bedrijven gelijk blijft, doordat hoogverzuimende werknemers uit dienst gaan en/of laagverzuimende werknemers in dienst komen. Parallel aan het antwoord dat op de genoemde vragen wordt gegeven, bestaan ook verschillen in de consequenties die daaraan kunnen worden verbonden. Een daling van het ziekteverzuim in Nederland heeft normaliter als consequentie dat de gemiddelde premie voor de ziektewet omlaag zal gaan. Een daling van het verzuim van de werknemers kan betekenen dat de noodzaak voor het voeren van een ziekteverzuimbeleid in het bedrijf vermindert. Een daling van het ziekteverzuim van het bedrijf hoeft echter noch het één noch het ander te betekenen. Gelet op het voorgaande zijn de cijfers over de ontwikkeling van het verzuim in Nederland mager te noemen. De gepubliceerde cijfers hebben zonder uitzondering betrekking op een of meer groepen van bedrijven, die niet constant van samenstelling zijn. In principe gaan deze cijfers dus slechts over (of geven zij een schatting van) de ontwikkeling van het

verzuim in Nederland. Of, anders gezegd, de vraag naar de betekenis van deze ontwikkeling voor het verzuimbeleid wordt niet beantwoord.

Met het ZVIS kan, dankzij haar registratiemethodiek, in principe op alle drie genoemde vragen een antwoord worden gegeven. Gedwongen door het betrekkelijk kleine aantal bedrijven waarover kan worden gerapporteerd, zal de informatie in dit hoofdstuk echter vooral gericht zijn op de twee laatste vragen. Kort samengevat bevat dit hoofdstuk informatie over de ontwikkeling van het ziekteverzuim bij een constante groep bedrijven in de periode van 1980 t/m 1984 (vraag 2). Daarnaast wordt voor dezelfde groep bedrijven nagegaan in hoeverre deze ontwikkeling bij de werknemers is terug te vinden (vraag 3).

Bij de interpretatie van deze beschrijving in relatie tot de ontwikkeling van het landelijke verzuim is echter enige voorzichtigheid geboden. De gegevens hebben slechts betrekking op arbeidsorganisaties die in het ZVIS vertegenwoordigd zijn. Bovendien kan in dit hoofdstuk uitsluitend gerapporteerd worden over werknemers van arbeidsorganisaties die gedurende de gehele periode van 1980 t/m 1984 aan het ZVIS deelnamen. Kortom, de cijfers hebben betrekking op een klein aantal arbeidsorganisaties, waarbij de (achtergrond van de) ontwikkeling van het verzuim kan verschillen van de (achtergrond van de) landelijke ontwikkeling.

3.2 De steekproef

De cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op werknemers van 19 arbeidsorganisaties (=juridische eenheden) die gedurende de gehele periode van 1980 t/m 1984 deelnamen aan het ZVIS. Tabel 3.1 bevat een overzicht van deze werknemers en hun verzuim per bedrijfstak. Vergeleken met de steekproef beschreven in het vorige hoofdstuk zijn een aantal bedrijfstakken niet vertegenwoordigd. Voorzover beschikbaar zijn de bedrijfstakspecifieke verzuimcijfers echter goed vergelijkbaar met de cijfers uit het vorige hoofdstuk.

Bij geen der bedrijfstakken in tabel 3.1 is sprake van een spectaculaire daling van het ziekteverzuim. Bij de bedrijven uit de voedings- en genotmiddelen industrie handhaaft het verzuimpercentage zich met enige fluctuaties op een hoog niveau. Bij de bedrijven uit de hout-, papier- en grafische industrie is slechts sprake van een lichte daling van het verzuim-

Tabel 3.1 Het verzuim van het totale personeel in 1980 t/m 1984 naar bedrijfstak

BEDRIJFSTAK	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
voedings- en genot- middelenindustrie	1980	3663.6	12.2	1.81	25.0	100	100
	1981	3511.6	11.5	1.78	24.3	94	98
	1982	3347.0	11.4	1.78	23.0	93	98
	1983	3171.3	12.0	1.73	24.4	98	96
	1984	3111.2	11.8	1.64	25.9	97	91
hout-, papier- en grafische ind.	1980	1276.3	9.8	1.70	21.0	100	100
	1981	1320.6	10.0	1.69	21.0	102	99
	1982	1295.1	9.4	1.66	21.6	96	98
	1983	1281.7	9.4	1.50	22.4	96	88
	1984	1302.8	8.9	1.55	21.1	91	91
chemische industrie	1980	1364.4	6.2	1.72	13.4	100	100
	1981	1419.8	7.3	1.85	13.4	118	108
	1982	1447.3	7.9	2.05	14.3	127	119
	1983	1324.7	7.2	1.70	14.7	116	99
	1984	1225.8	8.1	1.63	17.9	131	95
overige	1980	925.6	9.7	2.11	17.3	100	100
	1981	841.4	9.2	2.04	17.0	95	97
	1982	797.8	7.3	1.92	14.8	75	91
	1983	779.2	8.6	1.84	16.0	89	87
	1984	745.5	10.8	2.15	16.5	111	102
totaal	1980	7229.9	10.3	1.81	21.1	100	100
	1981	7093.4	10.1	1.81	20.5	98	100
	1982	6887.2	9.8	1.83	19.7	95	101
	1983	6556.9	10.1	1.69	21.0	98	93
	1984	6385.3	10.4	1.68	22.1	101	93

percentage vanaf 1981. Bij de bedrijven uit de chemische industrie blijkt zich een stijging van het verzuimpercentage voor te doen, terwijl bij de bedrijven in de categorie overigen tussen 1980 en 1982 een daling en vanaf 1982 een stijging van dit percentage te zien is. De ontwikkelingen in de meldingsfrequentie en de gemiddelde duur zijn vrijwel even gemengd. Bij de twee eerstgenoemde bedrijfstakken lijkt een dalende trend in de meldingsfrequentie aanwezig, terwijl bij de laatste twee nauwelijks een trend valt te ontdekken. Bij de bedrijven uit voedings- en genotmiddelenindustrie en bij de bedrijven uit de chemische industrie zien we een stijgende trend van de gemiddelde verzuimduur, maar bij de andere bedrijfstakken lijkt noch van een daling noch van een stijging sprake te zijn.

3.3 De verzuimontwikkeling: bedrijven versus werknemers

In de vorige paragraaf zagen we dat het verzuim tussen 1980 en 1984 bij sommige bedrijfstakken is gedaald en bij andere is gestegen of gelijk gebleven. Betekent dit nu ook dat bij de werknemers eenzelfde ontwikkeling heeft plaatsgevonden?

Bij de beantwoording van deze vraag moet rekening gehouden worden met het personeelsverloop. Het kan immers zijn dat het verzuim tussen de jaren verschilt doordat het personeel deels uit andere werknemers bestaat. In de tabellen 3.2 en 3.3 is in deze mogelijkheid voorzien door binnen de bedrijven twee groepen werknemers te onderscheiden:

1) De "blijvers": de werknemers die vanaf 1980 t/m 1984 ononderbroken bij een bedrijf in dienst zijn geweest (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar bedrijfstak

BEDRIJFSTAK	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
voedings- en genot- middelenindustrie	1980	2163.0	8.9	1.73	18.6	100	100
	1981	2163.0	8.6	1.69	18.4	97	98
	1982	2163.0	9.0	1.72	19.2	101	99
	1983	2163.0	9.4	1.68	19.8	106	97
	1984	2163.0	11.1	1.61	21.8	125	93
hout-, papier- en grafische ind.	1980	897.0	7.1	1.49	17.5	100	100
	1981	897.0	7.7	1.47	18.8	108	99
	1982	897.0	7.0	1.48	17.7	99	99
	1983	897.0	7.7	1.41	19.6	108	95
	1984	897.0	8.5	1.47	19.0	120	99
chemische industrie	1980	819.0	5.5	1.73	12.2	100	100
	1981	819.0	5.5	1.76	11.1	100	102
	1982	819.0	5.8	1.89	11.5	105	109
	1983	819.0	5.2	1.63	10.9	95	94
	1984	819.0	7.9	1.55	16.2	144	90
overige	1980	621.0	6.3	1.91	11.9	100	100
	1981	621.0	6.8	2.01	12.7	108	105
	1982	621.0	5.8	1.84	10.9	92	96
	1983	621.0	7.3	1.82	13.9	116	95
	1984	621.0	9.4	2.11	14.2	149	110
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	101	100
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	101	101
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	107	96
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	131	96

2) De "niet-blijvers": de werknemers die in de jaren 1980 t/m 1984 in dienst zijn gekomen of uit dienst zijn gegaan (tabel 3.3)

De blijvers vormen een gesloten verzameling van werknemers. In elk jaar treffen we dezelfde werknemers in deze groep aan. De niet-blijvers vormen daarentegen een open verzameling. Een werknemer die bijvoorbeeld in 1980 uit dienst is gegaan, komt in 1981 niet langer in deze groep voor; een werknemer die in 1984 in dienst is gekomen treffen we niet aan in één van de voorgaande jaren. Met andere woorden, de invloed van het personeelsverloop op het verzuim van het bedrijf komt volledig tot uiting in de groep "niet-blijvers".

Tabel 3.3 Het verzuim van de niet-blijvers in 1980 t/m 1984 naar bedrijfstak

BEDRIJFSTAK	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
voedings- en genot- middelenindustrie	1980	1500.6	17.0	1.93	33.3	100	100
	1981	1348.6	16.2	1.92	32.6	95	99
	1982	1184.0	15.8	1.89	29.3	93	98
	1983	1008.3	17.6	1.84	33.4	104	95
	1984	948.2	13.4	1.71	34.7	79	89
hout-, papier- en grafische ind.	1980	379.3	16.2	2.20	26.6	100	100
	1981	423.6	14.9	2.16	24.2	92	98
	1982	398.1	14.8	2.07	27.9	91	94
	1983	384.7	13.4	1.71	27.8	83	78
	1984	405.8	9.8	1.73	25.1	60	79
chemische industrie	1980	545.4	7.1	1.70	15.2	100	100
	1981	600.8	9.8	1.97	16.2	138	116
	1982	628.3	10.6	2.26	17.4	149	133
	1983	505.7	10.4	1.81	20.2	146	106
	1984	406.8	8.5	1.79	20.9	120	105
overige	1980	304.6	16.6	2.52	25.7	100	100
	1981	220.4	16.0	2.12	28.5	96	84
	1982	176.8	12.6	2.20	26.3	76	87
	1983	158.2	13.7	1.92	23.8	82	76
	1984	124.5	17.8	2.35	26.8	107	93
totaal	1980	2729.9	14.9	1.99	28.0	100	100
	1981	2593.4	14.4	2.00	26.8	97	101
	1982	2387.2	13.9	2.04	25.3	93	103
	1983	2056.9	14.7	1.82	28.2	99	91
	1984	1885.3	11.8	1.78	28.9	79	89

Vergelijking van tabel 3.2 met tabel 3.3 leert dat tussen de blijvers en de niet-blijvers grote verschillen in het ziekteverzuim aanwezig zijn. Bij alle bedrijfstakken en in alle jaren onderscheiden de niet-blijvers zich van de blijvers door een hoger verzuimpercentage, een hogere meldingsfrequentie en een langere gemiddelde duur. Daarnaast valt bij beide groepen een verschillende ontwikkeling van het verzuim te constateren. Met name voor het verzuimpercentage geldt, dat de tendens bij de blijvers en de niet-blijvers tegengesteld is. Terwijl bij de blijvers globaal genomen in de loop der jaren een stijging van het verzuimpercentage te zien is, lijkt bij de niet-blijvers eerder een dalende tendens aanwezig te zijn. De meldingsfrequentie ontwikkelt zich, daarentegen, bij beide groepen redelijk parallel.

De betekenis van deze resultaten voor de verzuimontwikkeling van de bedrijven wordt duidelijk als ze vergeleken worden met de cijfers berekend over het totale personeel (tabel 3.1). Deze cijfers blijken een sterke overeenkomst te vertonen met de ontwikkeling bij de niet-blijvers. Eenzelfde overeenkomst met het verzuim van de blijvers is daarentegen ver te zoeken. Het lijkt erop dat de ontwikkeling van het verzuim van de bedrijven meer te maken heeft met het personeelsverloop dan met een verandering van het verzuim van de werknemers.

3.4 Het verzuim van de blijvers

3.4.1 Interpretatiemogelijkheden

In de hiernavolgende reeks tabellen en figuren worden de blijvers naar hun kenmerken en verzuim nader beschreven. Deze beschrijving laat zien hoe het verzuim zich heeft ontwikkeld bij verschillende (risico-)groepen van werknemers. Bij de interpretatie van deze gegevens zijn enkele kanttekingen te plaatsen, welke direkt samenhangen met de definitie van de groep blijvers. In de groep blijvers zijn slechts die werknemers opgenomen die vanaf 1980 t/m 1984 ononderbroken bij een bedrijf in dienst zijn geweest. Anders gezegd, in elk jaar wordt over dezelfde werknemers gerapporteerd. De verschillen die tussen de jaren in het verzuim van de blijvers te zien zijn, staan dus los van het personeelsverloop. Tussen 1980 en 1984 is verloop in de groep blijvers per definitie afwezig. Daarmee is nog niet gezegd dat in deze periode bij de blijvers alles bij het oude blijft. Integendeel, zeker is dat veranderingen plaatsvinden op de

volgende kenmerken:

- a) de leeftijd: de blijvers zullen in elk volgend jaar één jaar ouder geworden zijn;
- b) het aantal dienstjaren: de blijvers zullen in elk volgend jaar één jaar langer in dienst zijn;
- c) het resterende aantal dienstjaren: de datum van uitdiensttreding zal in elk volgend jaar één jaar naderbij komen.

Naast deze "zekere" veranderingen zijn op vrijwel alle andere kenmerken ook veranderingen mogelijk. Een werknemer kan bijvoorbeeld in het huwelijk treden, binnen het bedrijf van functie veranderen, op andere tijden gaan werken, etc. Het enige kenmerk waarbij geen veranderingen verwacht hoeven te worden is het geslacht.

Al deze zekere en mogelijke veranderingen en de factor tijd bepalen uiteindelijk de ontwikkeling van het verzuim van de blijvers. Deze ontwikkeling is daardoor niet noodzakelijk gelijk aan de ontwikkeling van het verzuim van "de" werknemers. Bij deze laatste ontwikkeling wordt immers, al dan niet stilzwijgend, uitgegaan van de gedachte dat in de tijd geen veranderingen op persoons- of persoonsgebonden kenmerken zullen optreden. Kortom, de ontwikkeling van het verzuim van de blijvers kan niet zonder meer gelijk gesteld worden aan de ontwikkeling van het verzuim van "de" werknemers. Of, anders gezegd, bij de interpretatie van de verzuimontwikkeling van de blijvers moet met veranderingen op persoons- of persoonsgebonden kenmerken rekening worden gehouden.

3.4.2 De geschatte indices

Als steun bij de interpretatie zijn de tabellen over de blijvers van indices voorzien. Deze indices geven een schatting van de verzuimontwikkeling van "de" werknemers uitgaande van de ontwikkeling van de betreffende groep blijvers. Details over de schattingsmethodiek zijn te vinden in bijlage 2. We bespreken hier slechts een drietal aannames waarvan bij deze schatting werd uitgegaan:

- 1) het verzuim van de blijvers is afhankelijk van hun leeftijd;
- 2) het verzuim in 1984 wordt beïnvloed door WAO-toetrede in het volgende jaar;
- 3) de invloed op de ontwikkeling van het verzuim van de blijvers van andere factoren is verwaarloosbaar.

De eerste aanname berust op de relatie die bij vrijwel elke groep werknemers tussen de leeftijd en het ziekteverzuim kan worden waargenomen (zie tabel 2.2): ouderen hebben een hoger verzuimpercentage en een lagere meldingsfrequentie dan jongeren. Verondersteld is dat het verzuim van de blijvers zich in dezelfde richting zal ontwikkelen.

De tweede aanname berust op de relatie tussen WAO-toetrede en het verzuim dat daaraan voorafgaat. Over het algemeen gaan werknemers in de WAO als zij gedurende een jaar wegens ziekte afwezig zijn. Verondersteld is dat een aantal blijvers in 1985 in de WAO zullen gaan en daardoor de verzuimomvang in 1984 extra zullen beïnvloeden.

De derde aanname berust op een inventarisatie van de veranderingen die bij de overige kenmerken zichtbaar zijn. Deze veranderingen blijken zich slechts zeer sporadisch voor te doen. Verondersteld kan daarom worden dat zij geen merkbare invloed uit zullen oefenen op de geconstateerde ontwikkeling van het verzuim.

Kortom, als de aannames juist zijn, zullen de indices de verzuimontwikkeling van "de" werknemers benaderen. Immers de veranderingen die samenhangen met de leeftijd en het aantal dienstjaren zijn, via de leeftijdscorrectie, uit de trend verwijderd, terwijl de belangrijkste invloed van het resterend aantal dienstjaren, via de correctie voor WAO-toetrede in 1985, uit het jaar 1984 is verdwenen. De aannames kunnen echter ook niet precies of geheel niet juist zijn. Mogelijk is bijvoorbeeld dat de leeftijd en het aantal dienstjaren van de blijvers geen invloed op het verzuim hebben gehad, of dat uiteindelijk geen der blijvers in 1985 tot de WAO zal toetreden. Zo ja, dan had correctie van het verzuim voor deze factoren achterwege moeten blijven en zouden de werkelijke indices voor de jaren 1981 t/m 1984 dus hoger zijn dan de vermelde geschatte indices. Met andere woorden, de geschatte indices geven een beeld van de ontwikkeling van het verzuim van "de" werknemer dat te positief kan zijn.

Het verdient daarom aanbeveling de geschatte indices slechts als een steun bij, maar niet als een vervanging voor, de interpretatie van de verzuimontwikkeling bij de blijvers te hanteren. Om dit "zachte" karakter van deze indices te benadrukken zijn zij of van een sterretje of van haakjes voorzien. Een sterretje is toegevoegd aan de indices waarbij een leeftijdscorrectie werd toegepast; haakjes zijn geplaatst bij de index waarbij ook met de WAO-toetrede in 1985 rekening werd gehouden.

3.4.3 Het verzuim per kenmerk

In de tabellen 3.4 t/m 3.10 zijn cijfers opgenomen over de periode 1980 t/m 1984 van blijvers onderscheiden naar de volgende kenmerken: leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, personeelscategorie, soort dienst, leidinggevend niveau en wekelijkse arbeidsduur. Voor de leeftijd en de personeelscategorie zijn daarnaast figuren opgenomen waarin de seizoenspatronen, die zich in deze periode hebben voorgedaan, worden geïllustreerd. De opgenomen kenmerken vormen slechts een selectie van de kenmerken die van deze werknemers bekend zijn. Ook worden, in vergelijking met de tabellen in het vorige hoofdstuk, per kenmerk minder niveaus onderscheiden. Beide beperkingen komen voort uit praktische overwegingen: de specificatie is zodanig gekozen dat de belangrijkste relaties in de tijd en tussen de kenmerken zichtbaar zijn.

We zullen deze tabellen, noch de bijbehorende bijlagen, hier in detail bespreken. We beperken ons tot de vraag of, en zo ja bij welke werknemers, een ontwikkeling van het verzuim te constateren valt. Achtereenvolgens kan ten aanzien van deze ontwikkeling het volgende worden opgemerkt:

- a) Van 1980 t/m 1983 lijkt zich bij de meeste categorieën van blijvers geen of slechts een lichte stijging van het verzuimpercentage te hebben voorgedaan. In het jaar 1984, en met name in de tweede helft van dat jaar, zien we echter bij alle categorieën blijvers een verzuimpercentage dat hoger is dan dat in alle voorafgaande jaren.
- b) Tussen 1980 t/m 1984 valt bij de meeste groepen geen duidelijke lijn in de ontwikkeling van de meldingsfrequentie te ontdekken. Bij de meeste categorieën van blijvers hebben de verschillen tussen deze jaren een incidenteel karakter: het ene jaar neemt de meldingsfrequentie toe, in het volgende jaar weer af, etc.
- c) Voor de gemiddelde duur gelden dezelfde opmerkingen als voor het verzuimpercentage: van 1980 t/m 1983 geen of een lichte toename, gevolgd door een sterke toename in 1984. Vergeleken met het verzuimpercentage zijn de cijfers van de gemiddelde duur slechts rommeliger: de verschillen tussen de jaren zijn vaak groter en niet altijd even consistent. Daar dit rommelige beeld kan samenhangen met de definitie van de gemiddelde duur (waardoor deze maat relatief sterk bepaald wordt door schaarse langdurige verzuimgevallen) bestaat weinig aanleiding om hieraan extra aandacht te besteden.

Resumerend lijkt het verzuim van de blijvers werkzaam bij de hier beschouwde bedrijven zich niet in een gunstige richting te bewegen: de blijvers zijn in de loop der jaren niet vaker maar wel langer gaan verzuimen. Dat dit gegeven niet hoeft te betekenen dat het verzuim van "de" werknemers zich ook ongunstig heeft ontwikkeld, maken de indices in de tabellen duidelijk. Deze indices laten zien hoe het verzuim van de blijvers zich zou hebben ontwikkeld als zij niet ouder zouden zijn geworden en geen der blijvers in 1985 in de WAO zou gaan. Deze ontwikkeling is duidelijk gunstiger:

- a) De indices van het verzuimpercentage zijn over de periode 1980 t/m 1984 bij veel categorieën blijvers redelijk constant, terwijl bij enkele categorieën zelfs een dalende trend zichtbaar is.
- b) De indices van de meldingsfrequentie geven vrijwel hetzelfde beeld als de meldingsfrequenties zelf. Ook ten aanzien van de indices lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat zich tussen 1980 en 1984 geen duidelijke ontwikkeling in de frequentie van het verzuim heeft voorgedaan.

Gezien het voorgaande lijkt het niet uitgesloten dat de ongunstige ontwikkeling die het verzuimpercentage van de blijvers laat zien voor een belangrijk deel op het conto van veroudering en WAO-toetrede kan worden geschreven. Zeker de correctie van WAO-toetrede in 1985 lijkt, gezien de indices en de ontwikkeling van het verzuim in de loop van 1984, voor de meeste categorieën niet onrealistisch te zijn. Uitgaande van deze gedachte kan uit de tabellen worden afgeleid dat zich bij de meeste categorieën werknemers nauwelijks een ontwikkeling van het verzuim heeft voorgedaan. Bij het merendeel der categorieën zijn slechts kleine en weinig consistente verschillen tussen de indices van verschillende jaren aanwezig. Alleen bij de beampten en leidinggevenden treffen we verschillen aan die op een dalende trend van het verzuim lijken te wijzen. Het lijkt er op alsof een daling van het ziekteverzuim beperkt is tot die categorieën werknemers die zich onderscheiden door een relatief laag verzuim.

Tabel 3.4 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd

LEEFTIJD	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
t/m 35 jaar	1980	1920.2	7.7	2.07	13.7	100	100
	1981	1759.2	8.1	2.16	13.8	104*	106*
	1982	1600.4	7.8	2.21	13.0	98*	110*
	1983	1430.5	8.2	2.09	14.0	102*	105*
	1984	1292.0	9.0	2.09	14.8	(111)	107*
36 jaar en ouder	1980	2473.8	7.0	1.41	17.9	100	100
	1981	2634.8	6.8	1.39	17.7	96*	101*
	1982	2793.6	7.1	1.43	18.1	98*	106*
	1983	2963.5	7.5	1.40	19.0	102*	106*
	1984	3102.0	9.8	1.44	20.8	(102)	111*
onbekend	1980	106.0	-	-	-	-	-
	1981	106.0	-	-	-	-	-
	1982	106.0	-	-	-	-	-
	1983	106.0	-	-	-	-	-
	1984	106.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Tabel 3.5 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar geslacht

GESLACHT	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
man	1980	4212.0	7.7	1.68	16.7	100	100
	1981	4212.0	7.7	1.67	16.8	99*	101*
	1982	4212.0	7.7	1.69	16.6	97*	104*
	1983	4212.0	8.2	1.61	18.0	102*	101*
	1984	4212.0	9.8	1.64	19.0	(102)	105*
vrouw	1980	288.0	5.2	2.05	9.8	100	100
	1981	288.0	6.6	2.23	9.5	125*	110*
	1982	288.0	6.0	2.19	11.1	111*	110*
	1983	288.0	5.2	1.97	9.0	94*	100*
	1984	288.0	8.9	2.00	12.9	(133)	103*
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Tabel 3.6 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar burgerlijke staat

BURGERLIJKE STAAT	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
ongehuwd	1980	789.4	6.6	1.84	13.1	100	100
	1981	740.9	6.9	1.95	12.7	103*	108*
	1982	695.5	6.7	1.90	13.3	98*	107*
	1983	661.4	6.3	1.77	11.9	90*	101*
	1984	624.0	7.6	1.81	14.6	(85)	105*
gehuwd	1980	3586.9	7.8	1.67	17.1	100	100
	1981	3634.9	7.7	1.64	17.2	97*	100*
	1982	3677.7	7.7	1.68	16.6	96*	104*
	1983	3703.1	8.2	1.59	18.4	101*	101*
	1984	3732.6	10.0	1.60	19.6	(103)	103*
ex-gehuwd	1980	99.7	8.0	2.07	13.7	100	100
	1981	102.6	10.7	2.32	13.2	132*	114*
	1982	110.8	10.4	2.01	21.7	127*	100*
	1983	121.4	9.8	2.20	15.6	118*	111*
	1984	129.5	14.8	2.02	23.2	(160)	103*
onbekend	1980	24.0	-	-	-	-	-
	1981	21.6	-	-	-	-	-
	1982	16.0	-	-	-	-	-
	1983	14.1	-	-	-	-	-
	1984	14.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Tabel 3.7 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar personeelscategorie

PERSONEELSCAT.	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
beambte	1980	1038.1	3.6	1.33	9.4	100	100
	1981	1044.2	3.1	1.30	9.4	83*	100*
	1982	1043.6	3.4	1.40	9.0	88*	110*
	1983	1043.9	3.2	1.24	9.0	80*	100*
	1984	1055.0	4.5	1.31	10.1	(70)	108*
handarbeider	1980	3031.9	9.0	1.83	18.1	100	100
	1981	3027.5	9.2	1.84	18.0	101*	102*
	1982	3029.4	8.9	1.82	17.9	96*	103*
	1983	3029.1	9.7	1.77	19.4	104*	102*
	1984	3020.0	11.6	1.74	21.4	(107)	102*
onbekend	1980	430.0	-	-	-	-	-
	1981	428.3	-	-	-	-	-
	1982	427.0	-	-	-	-	-
	1983	427.0	-	-	-	-	-
	1984	425.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Tabel 3.8 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar soort dienst

SOORT DIENST	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
dagdienst	1980	2599.8	5.7	1.61	13.0	100	100
	1981	2594.7	5.7	1.59	13.0	98*	100*
	1982	2579.3	5.8	1.64	13.2	98*	106*
	1983	2566.5	5.9	1.51	13.9	98*	99*
	1984	2552.0	7.6	1.55	15.3	(99)	104*
ploegendienst	1980	1884.0	10.0	1.84	20.0	100	100
	1981	1891.3	10.1	1.86	19.9	100*	103*
	1982	1907.7	10.0	1.83	19.7	98*	104*
	1983	1920.5	10.7	1.80	21.0	104*	103*
	1984	1935.0	12.5	1.75	23.2	(105)	102*
overige	1980	16.2	12.2	1.54	30.7	-	-
	1981	14.0	10.5	1.64	22.2	-	-
	1982	13.0	13.2	1.69	28.2	-	-
	1983	13.0	18.3	1.85	30.7	-	-
	1984	13.0	18.8	2.00	34.2	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

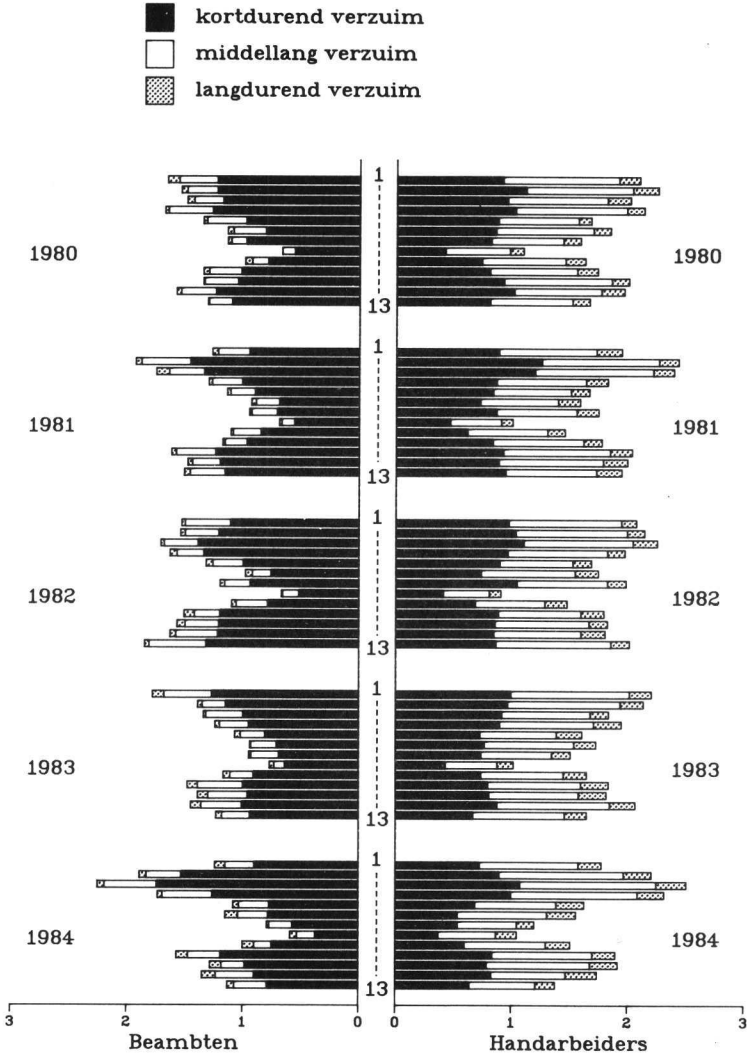
Tabel 3.9 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar leidinggevend niveau

NIVEAU LEIDING	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
uitvoerend	1980	3262.9	8.6	1.79	17.5	100	100
	1981	3258.3	8.7	1.80	17.5	100*	102*
	1982	3610.4	8.6	1.84	17.2	97*	106*
	1983	3603.2	9.1	1.77	18.1	102*	104*
	1984	3601.1	11.0	1.76	19.9	(105)	105*
leidinggevend	1980	506.1	4.0	1.07	11.9	100	100
	1981	510.9	3.8	1.01	15.5	92*	97*
	1982	881.6	3.5	1.25	9.7	82*	122*
	1983	888.8	3.6	1.11	12.0	82*	112*
	1984	890.9	4.9	1.13	13.6	(73)	117*
onbekend	1980	731.0	-	-	-	-	-
	1981	730.7	-	-	-	-	-
	1982	8.0	-	-	-	-	-
	1983	8.0	-	-	-	-	-
	1984	8.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Tabel 3.10 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar wekelijkse arbeidsduur

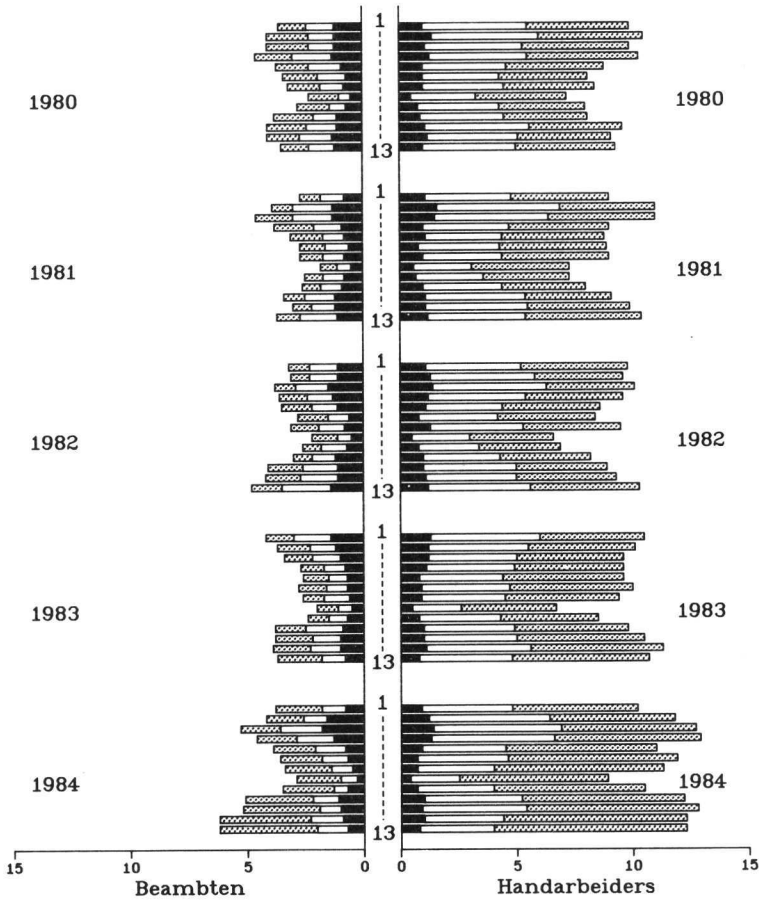
WERKUREN	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
32 uur en minder	1980	116.4	5.3	1.72	10.7	100	100
	1981	121.8	6.6	1.91	11.7	122*	113*
	1982	133.7	6.2	1.96	12.1	113*	117*
	1983	146.6	5.9	1.76	11.7	105*	108*
	1984	153.8	8.8	1.82	14.1	(129)	113*
meer dan 32 uur	1980	4380.6	7.6	1.71	16.3	100	100
	1981	4375.2	7.6	1.70	16.3	99*	101*
	1982	4363.3	7.6	1.72	16.3	97*	104*
	1983	4350.3	8.1	1.63	17.5	102*	101*
	1984	4343.2	9.8	1.63	19.2	(103)	102*
onbekend	1980	3.0	-	-	-	-	-
	1981	3.0	-	-	-	-	-
	1982	3.0	-	-	-	-	-
	1983	3.0	-	-	-	-	-
	1984	3.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	4500.0	7.5	1.70	16.2	100	100
	1981	4500.0	7.6	1.70	16.2	99*	102*
	1982	4500.0	7.6	1.72	16.2	98*	105*
	1983	4500.0	8.0	1.63	17.3	102*	101*
	1984	4500.0	9.8	1.64	19.0	(104)	104*

Figuur 3.1 Seizoenpatronen in het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984: de meldingsfrequentie; naar personeelscategorie.

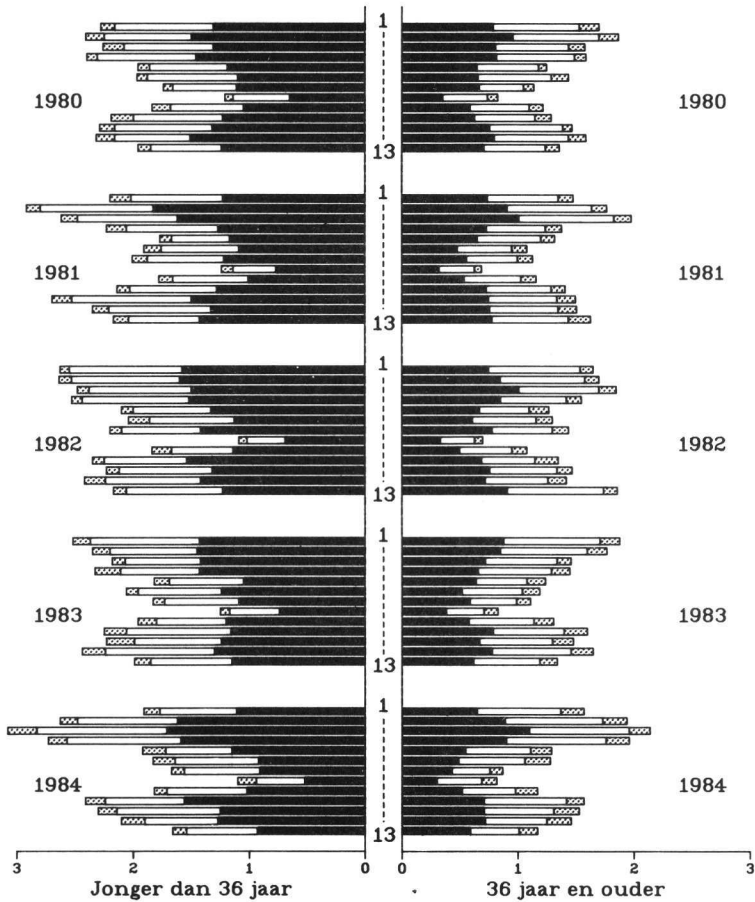
Figuur 3.2 Seizoenpatronen in het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984: het verzuimpercentage; naar personeelscategorie.

- kortdurend verzuim
- middellang verzuim
- langdurend verzuim

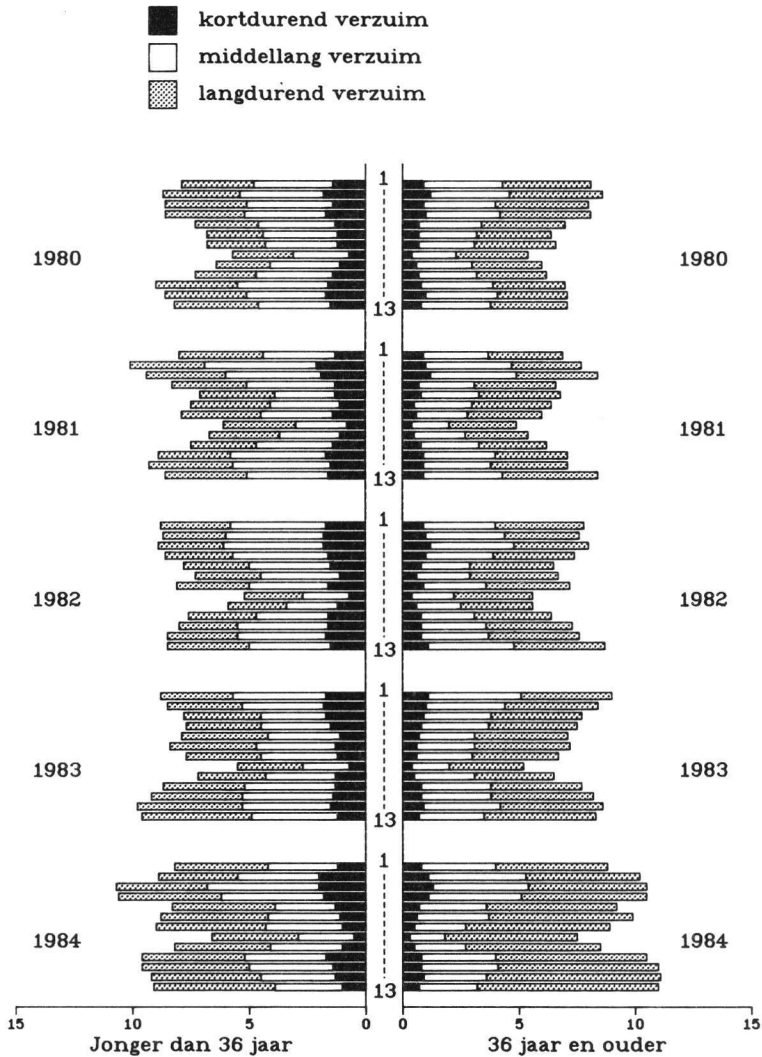

Figuur 3.3 Seizoenpatronen in het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984: de meldingsfrequentie; naar leeftijd.

- kortdurend verzuim
- middellang verzuim
- langdurend verzuim

Figuur 3.4 Seizoenpatronen in het ziekteverzuim van 1980 t/m 1984: het verzuimpercentage; naar leeftijd.

3.5 Het verzuim van de niet-blijvers

3.5.1 Nieuwkomers, vertrekkers en de rest

In paragraaf 3.3 werden de niet-blijvers gedefinieerd als die werknemers die in de periode 1980 t/m 1984 in dienst zijn gekomen en/of uit dienst zijn gegaan. Volgens deze definitie vormen de niet-blijvers een open verzameling, waartoe in elk jaar deels andere werknemers kunnen behoren. Per jaar kan over de samenstelling van de groep niet-blijvers het volgende worden gezegd:

1980: De niet-blijvers zijn die werknemers die in 1980, 1981, 1982, 1983 of 1984 uit dienst gaan + die werknemers die in 1980 in dienst zijn gekomen.

1981: De niet-blijvers zijn die werknemers die in 1981, 1982, 1983 of 1984 uit dienst gaan + die werknemers die in 1980 of 1981 in dienst zijn gekomen.

1982: De niet-blijvers zijn die werknemers die in 1982, 1983 of 1984 uit dienst gaan + die werknemers die in 1980, 1981 of 1982 in dienst zijn gekomen.

1983: De niet-blijvers zijn die werknemers die in 1983 of 1984 uit dienst gaan + die werknemers die in 1980, 1981, 1982 of 1983 in dienst zijn gekomen.

1984: De niet-blijvers zijn die werknemers die in 1984 uit dienst gaan + die werknemers die in 1980, 1981, 1982, 1983 of 1984 in dienst zijn gekomen.

Tussen de samenstelling van de groep niet-blijvers in verschillende jaren bestaan dus zowel overeenkomsten als verschillen. Hoe dichter de jaren bij elkaar liggen des te groter zijn de overeenkomsten en des te kleiner de verschillen, en andersom. Het effect van deze verschillen in samenstelling tussen de jaren op het bijbehorende ziekteverzuim valt moeilijk in te schatten. Enerzijds is dit effect afhankelijk van de aantallen werknemers die in elk jaar in dienst treden respectievelijk uit dienst gaan, anderzijds van het verzuim waardoor elk van deze groepen wordt gekenmerkt. We geven een eenvoudig voorbeeld om een en ander te verduidelijken:

Stel dat in een bedrijf slechts het volgende personeelsverloop plaatsvindt: in elk jaar verlaat een gelijk aantal oudere werknemers het be-

drijf en elk van hen wordt direkt vervangen door een jongere werknemer. Daarnaast nemen we aan dat de ouderen gekenmerkt worden door een hoger verzuimpercentage en een lagere meldingsfrequentie dan de jongeren. Gelegd naast de bovenbeschreven samenstelling van de groep niet-blijvers betekent dit, dat het verzuimpercentage van de tweede groep gaande van 1980 naar 1984 af zal nemen, terwijl de meldingsfrequentie toeneemt. Immers, tengevolge van het veronderstelde personeelsverloop zal de groep niet-blijvers in 1980 voor het overgrote deel uit ouderen bestaan, maar in 1984 voor het overgrote deel uit jongeren.

In de praktijk, en ook bij de hier beschreven steekproef, liggen de zaken ingewikkelder. Tabel 3.3 laat bijvoorbeeld zien dat de personeelssterkte van de groep niet-blijvers tussen 1980 en 1984 bij de meeste bedrijfstakken sterk is afgenomen. Dit betekent dat in deze periode minder werknemers in dienst zijn gekomen dan er uit dienst zijn gegaan. Alleen al dit gegeven maakt het moeilijk om een interpretatie van de verzuimontwikkeling van de niet-blijvers te geven.

Om deze reden is in dit hoofdstuk van een nadere specificatie van de niet-blijvers afgezien. In plaats daarvan zijn tabellen opgenomen over twee categorieën werknemers die van de groep niet-blijvers deel uit maken: de nieuwkomers en de vertrekkers. De definitie van deze subgroepen is als volgt:

- Nieuwkomers: de werknemers die in een bepaald jaar in dienst zijn gekomen.
- Vertrekkers: de werknemers die in een bepaald jaar uit dienst zijn gegaan.

Een werknemer zal slechts in het jaar van indiensttreding, respectievelijk uitdiensttreding tot de groep nieuwkomers, respectievelijk vertrekkers kunnen behoren. In dat jaar maakt hij of zij zowel deel uit van de subgroep nieuwkomers of vertrekkers als van de groep niet-blijvers. In alle andere jaren tussen 1980 en 1984 vinden we hem of haar wel terug bij de groep niet-blijvers, maar de nieuwkomers en de vertrekkers zullen in deze jaren uit andere werknemers bestaan.

Met andere woorden, via de specificatie van nieuwkomers en vertrekkers wordt één element van het verzuim van de niet-blijvers er uit gelicht: de bijdrage die de vervanging van werknemers bij de beschouwde bedrijven op het verzuim in een bepaald jaar heeft gehad.

3.5.2 De bijdrage van nieuwkomers en vertrekkers aan het verzuim

De tabellen 3.11 t/m 3.14 bevatten een specificatie van het verzuim van de nieuwkomers en de vertrekkers van de jaren 1980 t/m 1984. Om een indruk te geven over de personen en de functies die bij het verloop zijn betrokken, zijn beide groepen onderscheiden naar leeftijd en personeels-categorie. Daarnaast worden in tabel 3.15 de redenen gegeven waarom de vertrekkers de dienst hebben verlaten.

De opgenomen tabellen lenen zich, gelet op de relatief geringe aantallen werknemers, slechts voor een voorzichtige interpretatie. We beperken ons hier tot de meest duidelijke relaties die in de tabellen zichtbaar zijn. Kort samengevat kan uit de tabellen worden afgeleid dat:

- het tempo van het personeelsverloop is afgenomen: vergeleken met 1980 zijn in de volgende jaren zowel minder personeelsleden in dienst gekomen als uit dienst gegaan;
- de gemiddelde leeftijd van nieuwkomers in alle jaren aanzienlijk lager ligt dan van de vertrekkers;
- het verzuimpercentage van de nieuwkomers, ongeacht de leeftijd, in elk jaar lager is dan van de vertrekkers;
- het verzuimpercentage van de vertrekkers naarmate de leeftijd stijgt drastisch toeneemt, terwijl tussen de leeftijdscategorieën bij de nieuwkomers slechts marginale verschillen in het verzuim zichtbaar zijn.
- zowel de personeelsterktes als het verzuim van de nieuwkomers en de vertrekkers zich bij de beambten en de handarbeiders op de bekende manier verhouden (verg. tabel 2.6 en 3.7).

Gezien het bovenstaande heeft tussen 1980 en 1984 dus een (gedeeltelijke) vervanging van ouder door jonger personeel plaatsgevonden. Het is, gegeven de bijbehorende verzuimcijfers, evident dat dit een gunstige invloed op het totale verzuim van de bedrijven heeft gehad. Het nieuwe personeel onderscheidt zich immers door een lager verzuimpercentage (verg. tabel 3.11 en 3.1), en verlaagt door zijn komst het gemiddelde verzuimpercentage van het bedrijf. Het vertrekkende personeel onderscheidt zich daarentegen door een aanzienlijk hoger verzuimpercentage (verg. tabel 3.12 en 3.1) waardoor na de uitdiensttreding ook een verlaging van het gemiddelde verzuimpercentage zal optreden. Met andere woorden, als bij de onderzochte bedrijven geen personeelsverloop had plaatsgevonden zou het verzuimpercentage in 1984 ongetwijfeld hoger zijn geweest.

Tabel 3.11 Het verzuim van de nieuwkomers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd

WERKUREN	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
t/m 25 jaar	1980	278.0	6.4	2.63	8.4	100	100
	1981	170.9	5.2	2.14	8.4	81	81
	1982	120.9	4.4	1.77	7.4	69	67
	1983	79.9	3.4	1.43	8.1	-	-
	1984	160.9	2.3	1.39	5.8	36	53
26 - 35 jaar	1980	166.7	8.3	2.27	11.4	100	100
	1981	115.1	6.6	1.99	10.6	80	88
	1982	74.2	3.9	1.56	8.5	-	-
	1983	62.8	6.6	1.40	13.6	-	-
	1984	89.2	3.7	1.34	8.8	-	-
36 - 45 jaar	1980	83.5	7.6	1.59	15.3	-	-
	1981	64.0	4.6	1.53	8.3	-	-
	1982	41.2	5.7	1.41	12.9	-	-
	1983	36.7	6.3	1.15	14.6	-	-
	1984	46.6	4.1	1.07	12.6	-	-
46 - 55 jaar	1980	62.8	5.6	1.05	20.1	-	-
	1981	37.9	1.8	.61	28.3	-	-
	1982	25.6	2.0	.63	11.4	-	-
	1983	25.2	5.7	1.11	16.4	-	-
	1984	19.1	3.4	.73	16.1	-	-
56 - 65 jaar	1980	23.9	9.3	.88	28.9	-	-
	1981	14.8	6.7	1.15	6.5	-	-
	1982	7.9	-	-	-	-	-
	1983	5.6	-	-	-	-	-
	1984	6.0	-	-	-	-	-
onbekend	1980	0.0	-	-	-	-	-
	1981	1.0	-	-	-	-	-
	1982	0.0	-	-	-	-	-
	1983	0.0	-	-	-	-	-
	1984	0.1	-	-	-	-	-
totaal	1980	616.1	7.1	2.17	10.8	100	100
	1981	403.8	5.2	1.81	9.6	73	83
	1982	269.9	4.2	1.51	8.9	59	70
	1983	210.1	5.1	1.30	11.6	72	60
	1984	321.9	3.0	1.28	7.8	42	59

Tabel 3.12 Het verzuim van de vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd

LEEFTIJD	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
t/m 25 jaar	1980	170.8	12.8	3.21	16.2	100	100
	1981	109.4	10.8	2.63	18.3	84	82
	1982	97.4	11.1	2.28	18.5	-	-
	1983	60.2	13.1	2.23	24.4	-	-
	1984	71.6	13.5	2.13	25.3	-	-
26 - 35 jaar	1980	124.0	19.4	2.86	30.4	100	100
	1981	100.2	20.6	2.16	46.6	106	76
	1982	98.5	22.1	1.99	53.8	-	-
	1983	71.3	25.4	2.22	61.7	-	-
	1984	76.8	24.5	1.88	64.9	-	-
36 - 45 jaar	1980	79.7	31.1	1.51	93.1	-	-
	1981	47.9	30.5	1.48	95.7	-	-
	1982	51.0	37.7	1.51	108.2	-	-
	1983	43.4	46.8	1.36	117.3	-	-
	1984	54.9	45.0	1.20	136.3	-	-
46 - 55 jaar	1980	59.5	42.2	1.41	144.4	-	-
	1981	53.9	49.8	.83	194.4	-	-
	1982	54.8	47.8	.71	193.9	-	-
	1983	43.1	48.9	.60	204.4	-	-
	1984	43.6	78.7	.64	249.2	-	-
56 - 65 jaar	1980	77.4	38.7	.80	187.6	-	-
	1981	159.3	17.6	.91	109.0	-	-
	1982	69.9	32.2	1.26	114.7	-	-
	1983	161.0	15.9	1.08	68.6	-	-
	1984	52.4	26.7	1.03	112.3	-	-
onbekend	1980	8.2	-	-	-	-	-
	1981	5.4	-	-	-	-	-
	1982	1.9	-	-	-	-	-
	1983	2.9	-	-	-	-	-
	1984	4.6	-	-	-	-	-
totaal	1980	519.6	24.7	2.25	56.4	100	100
	1981	476.3	22.2	1.62	71.4	90	72
	1982	373.5	27.2	1.68	76.6	110	75
	1983	381.8	25.1	1.45	78.1	102	64
	1984	303.8	34.6	1.48	102.0	140	66

Tabel 3.13 Het verzuim van de nieuwkomers in 1980 t/m 1984 naar personeelscategorie

PERSONEELSCAT.	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
beambte	1980	134.4	3.6	1.54	6.6	100	100
	1981	110.3	3.2	1.42	6.9	89	92
	1982	76.1	2.3	1.14	6.1	-	-
	1983	30.1	3.4	1.13	6.0	-	-
	1984	85.3	1.9	1.22	5.6	-	-
handarbeider	1980	440.8	8.0	2.33	11.7	100	100
	1981	249.2	6.2	2.05	10.3	78	88
	1982	180.3	4.8	1.54	9.8	60	66
	1983	166.5	5.3	1.29	12.3	66	55
	1984	224.0	3.3	1.28	8.1	41	55
onbekend	1980	40.9	-	-	-	-	-
	1981	44.4	-	-	-	-	-
	1982	13.5	-	-	-	-	-
	1983	13.5	-	-	-	-	-
	1984	12.6	-	-	-	-	-
totaal	1980	616.1	7.1	2.17	10.8	100	100
	1981	403.8	5.2	1.81	9.6	73	83
	1982	269.9	4.2	1.51	8.9	59	70
	1983	210.1	5.1	1.30	11.6	72	60
	1984	321.9	3.0	1.28	7.8	42	59

Tabel 3.14 Het verzuim van de vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar personeelscategorie

PERSONEELSCAT.	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
beambte	1980	140.5	15.4	1.95	43.4	100	100
	1981	100.8	20.0	1.20	87.7	130	62
	1982	85.6	21.5	1.89	57.2	-	-
	1983	123.7	13.5	1.50	41.1	88	77
	1984	90.9	17.9	1.48	69.5	-	-
handarbeider	1980	345.4	28.7	2.37	61.4	100	100
	1981	349.6	22.5	1.70	68.3	78	72
	1982	265.6	26.4	1.61	74.7	92	68
	1983	237.0	29.7	1.41	93.9	103	59
	1984	190.9	40.6	1.40	116.4	141	59
onbekend	1980	33.7	-	-	-	-	-
	1981	25.9	-	-	-	-	-
	1982	22.3	-	-	-	-	-
	1983	21.1	-	-	-	-	-
	1984	22.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	519.6	24.7	2.25	56.4	100	100
	1981	476.3	22.2	1.62	71.4	90	72
	1982	373.5	27.2	1.68	76.6	110	75
	1983	381.8	25.1	1.45	78.1	102	64
	1984	303.8	34.6	1.48	102.0	140	66

Tabel 3.15 Het verzuim van de vertrekkers in 1980 t/m 1984 naar uitdienststreden

UITDIENSTREDEN	jaar	aantal	werkelijke waarden			indices	
			perc.	freq.	duur	perc.	freq.
naar WAO	1980	78.2	97.7	.37	297.4	-	-
	1981	66.6	98.8	.23	316.1	-	-
	1982	72.6	98.6	.55	269.7	-	-
	1983	66.0	98.8	.36	293.9	-	-
	1984	84.7	96.8	.34	295.1	-	-
ontslag genomen	1980	222.8	12.2	2.75	17.8	100	100
	1981	113.4	10.4	2.32	17.0	85	84
	1982	81.2	11.8	2.35	20.6	-	-
	1983	62.0	10.6	2.31	19.6	-	-
	1984	81.4	12.1	2.35	16.4	-	-
ontslag gekregen	1980	144.6	11.3	2.77	16.1	100	100
	1981	203.3	8.8	1.69	22.5	78	61
	1982	132.1	8.8	1.92	18.8	78	69
	1983	108.9	11.2	1.90	27.3	99	69
	1984	86.1	7.6	1.75	20.4	-	-
pensioen of VUT	1980	27.8	9.9	1.26	42.6	-	-
	1981	21.5	8.0	1.63	17.5	-	-
	1982	32.1	7.7	1.25	26.4	-	-
	1983	37.9	9.4	1.03	23.3	-	-
	1984	15.9	5.6	1.32	25.0	-	-
andere redenen	1980	42.4	12.1	1.95	25.7	-	-
	1981	68.0	12.5	1.66	29.0	-	-
	1982	54.0	10.7	1.72	30.5	-	-
	1983	105.8	7.4	1.30	24.1	-	-
	1984	35.7	16.3	1.60	33.0	-	-
onbekend	1980	3.8	-	-	-	-	-
	1981	3.6	-	-	-	-	-
	1982	1.6	-	-	-	-	-
	1983	1.2	-	-	-	-	-
	1984	0.0	-	-	-	-	-
totaal	1980	519.6	24.7	2.25	56.4	100	100
	1981	476.3	22.2	1.62	71.4	90	72
	1982	373.5	27.2	1.68	76.6	110	75
	1983	381.8	25.1	1.45	78.1	102	64
	1984	303.8	34.6	1.48	102.0	140	66

3.6 De verzuimontwikkeling en het personeelsverloop

In deze laatste paragraaf keren we terug naar de vraag die in de inleiding werd gesteld. Iets anders geformuleerd luidde deze vraag in hoeverre de ontwikkeling van het verzuim bij bedrijven toe te schrijven is aan de ontwikkeling van het verzuim bij de werknemers en/of aan de ontwikkeling van het personeelsverloop. Voordat we op deze vraag in zullen gaan geven we een kort overzicht van het voorafgaande.

In paragraaf 3.3 werd op grond van een vergelijking van de verzuimontwikkeling bij de blijvers en de niet-blijvers het vermoeden uitgesproken dat de ontwikkeling van het verzuim van de bedrijven meer te maken heeft met het personeelsverloop dan met een verandering van het verzuim bij de vaste kern van het personeel. Een nadere beschouwing van het verzuim van de blijvers bevestigde deze indruk (par. 3.4). Bij de blijvers is weliswaar een verandering van het verzuim in de loop der jaren te constateren, maar deze correspondeert bij de meeste categorieën werknemers met de verandering die op grond van de veroudering en de mogelijke uitdienststede in 1985 van deze werknemers kan worden verwacht. Daarnaast werd in paragraaf 3.5 geconcludeerd, dat het personeelsverloop een gunstige invloed op de hoogte van het verzuim van de bedrijven heeft gehad. Het verzuimpercentage van de bedrijven werd verlaagd doordat enerzijds nieuw personeel werd aangesteld met een lager dan gemiddeld verzuim en anderzijds werknemers met een hoger dan gemiddeld verzuim de dienst verlieten.

De ontwikkeling van het verzuim van een bedrijf kan, gezien het voorgaande, beschouwd worden als een proces. Een proces waarvan het eindresultaat tot stand komt als de som van twee gescheiden ontwikkelingen: (1) de ontwikkeling van het verzuim van de "vaste kern" van het personeel en (2) de ontwikkeling van het personeelsverloop. Beide ontwikkelingen kunnen in evenwicht zijn: in dit geval is het verzuim van het bedrijf constant. Zo'n evenwicht zal bijvoorbeeld bestaan als de toename van het verzuimpercentage (en de afname van de meldingsfrequentie) die met de veroudering van de "vaste kern" gepaard gaat, gecompenseerd wordt door de afname van het verzuim ten gevolge van het personeelsverloop. Omgekeerd betekent een stijging of een daling van het verzuim van het bedrijf dat het evenwicht tussen beide ontwikkelingen is verbroken. De daling van de "landelijke" verzuimcijfers in de laatste jaren vormt een voorbeeld van

zo'n verbroken evenwicht. De ontwikkeling van het verzuim van de "vaste kern" van de werknemers in den lande heeft blijkbaar geen gelijke tred gehouden met de (tegengestelde) bijdrage van het personeelsverloop.

Bij de onderzochte bedrijven lijkt de ontwikkeling van het verzuim van de "vaste" kern zich niet opvallend van de "natuurlijke" ontwikkeling te onderscheiden: bij de meeste categorieën van blijvers spoort de ontwikkeling met de veranderingen die op grond van de veroudering kunnen worden verwacht. De evenwichtsverstoring moet daarom vooral aan het personeelsverloop toe te schrijven zijn. Dit laatste laat zich het duidelijkst illustreren aan de leeftijdsopbouw van het personeel. Bij een evenwicht tussen veroudering en personeelsverloop zal de leeftijdsopbouw van het personeel tamenlijk constant zijn. Het "gat" dat, door de veroudering van het aanwezige personeel, ontstaat in de jongste leeftijdscategorie wordt opgevuld door de aanstelling van nieuw en meestal jonger personeel, terwijl met name oudere werknemers de dienst verlaten. Als zich echter veranderingen voordoen in het personeelsverloop voordoen, dan kan de leeftijdsopbouw van het personeel zich wijzigen. Bij de onderzochte bedrijven is dit laatste het geval. Tabel 3.16 laat zien dat zich ten opzichte van 1980 de volgende verschuivingen hebben voorgedaan:

- 1) het percentage werknemers jonger dan 21 jaar is drastisch afgenomen;
- 2) het percentage werknemers van 36 t/m 55 jaar is toegenomen;
- 3) het percentage werknemers boven 56 jaar is niet onaanzienlijk afgenomen.

Voor de onderzochte bedrijven heeft deze verschuiving in de leeftijdsopbouw nauwelijks gevolgen voor het verzuimpercentage, maar wel voor de meldingsfrequentie. Gezien het ziekteverzuim van de verschillende leeftijdsgroepen kan dit resultaat als een toevallige samenloop van (verloop)factoren worden beschouwd. Het is niet zo waarschijnlijk dat de positieve en negatieve gevolgen van een veranderde leeftijdsopbouw altijd zo keurig in evenwicht zijn. Kortom, mede gezien de "natuurlijke" ontwikkeling van het verzuim bij de blijvers, vormt het personeelsverloop een factor waarmee bij de interpretatie van de trendmatige ontwikkeling van het verzuim serieus rekening moet worden gehouden. Een daling van het ziekteverzuim bij bedrijven is niet noodzakelijk het resultaat van een succesvol verzuimbeleid.

Tabel 3.16 De leeftijdsopbouw en het verzuim van het totale personeel in 1980 en 1984

LEEFTIJD	jaar	aantal		perc.	freq.	duur
		abs.	%			
t/m 20 jaar	1980	321.1	4.4	6.2	2.43	8.8
	1984	86.6	1.4	4.9	1.58	8.2
21 - 25 jaar	1980	841.7	11.6	9.2	2.49	13.4
	1984	706.2	11.1	7.3	2.09	13.1
26 - 30 jaar	1980	947.9	13.1	10.4	2.41	16.1
	1984	825.4	12.9	9.0	2.13	16.1
31 - 35 jaar	1980	1013.5	14.0	9.1	1.99	16.4
	1984	885.7	13.9	10.0	1.98	17.7
36 - 40 jaar	1980	891.0	12.3	9.2	1.66	20.2
	1984	996.6	15.6	10.1	1.64	21.1
41 - 45 jaar	1980	897.4	12.4	10.0	1.53	25.7
	1984	831.8	13.0	11.4	1.55	26.6
46 - 50 jaar	1980	787.8	10.9	10.5	1.39	26.5
	1984	803.4	12.6	11.0	1.40	29.6
51 - 55 jaar	1980	652.5	9.0	11.0	1.26	32.4
	1984	671.2	10.5	11.8	1.17	34.4
56 - 60 jaar	1980	557.4	7.7	13.7	1.24	37.9
	1984	393.6	6.2	12.8	1.22	32.6
61 - 65 jaar	1980	174.9	2.4	13.8	1.04	65.0
	1984	72.2	1.1	15.4	.95	47.7
ouder dan 65 jaar	1980	.8	0.0	-	-	-
	1984	1.0	0.0	-	-	-
onbekend	1980	143.9	2.0	-	-	-
	1984	111.6	1.7	-	-	-
totaal	1980	7229.9	100.0	10.3	1.81	21.1
	1984	6385.3	100.0	10.4	1.68	22.1

Gebruikte variabelen en afkortingen in de tabellen en de figuren

Ziekteverzuimvariabelen

Aantal (= gemiddelde personeelssterkte):

De som van de personeelssterktes per kalenderdag gedeeld door het aantal kalenderdagen in het betreffende jaar

Duur (= gemiddelde verzuimduur):

De som van de uren van de verzuimgevallen die in een bepaald jaar geëindigd zijn, gedeeld door het aantal van deze gevallen

Duur van een verzuimgeval:

De dag van ziekmelding en iedere kalenderdag die daarop volgt tot aan de dag van herstel melding

Freq. (= meldingsfrequentie):

Het aantal in het betreffende jaar aangevangen verzuimgevallen, gedeeld door de gemiddelde personeelssterkte in dat jaar

Gemiddelde duur:

Zie Duur

Gemiddelde personeelssterkte:

Zie Aantal

Indices:

Hoofdstuk 2: De verhouding tussen het verzuim van werknemers met een bepaald kenmerk en het verzuim van alle werknemers vermenigvuldigd met 100

Hoofdstuk 3: De verhouding tussen het (geschatte) verzuim van een bepaalde groep werknemers in een bepaald jaar en het verzuim van dezelfde groep werknemers in 1980 vermenigvuldigd met 100; geschatte indices zijn ter onderscheiding van een sterretje of haakjes voorzien (zie par. 3.4.2)

Meldingsfrequentie:

Zie Freq.

Meldingsfrequentie - kort:

De meldingsfrequentie die voor rekening komt van de, in een bepaald jaar aangevangen, verzuimgevallen met een duur van 1 t/m 7 kalenderdagen

Meldingsfrequentie - middel:

De meldingsfrequentie die voor rekening komt van de, in een bepaald jaar aangevangen, verzuimgevallen met een duur van 8 t/m 42 kalenderdagen

Meldingsfrequentie - lang:

De meldingsfrequentie die voor rekening komt van de, in een bepaald jaar aangevangen, verzuimgevallen met een duur vanaf 43 kalenderdagen

Perc. (= verzuimpercentage):

De som van de verzuimde kalenderdagen in een bepaald jaar, gedeeld door de som van de personeelssterktes per kalenderdag van dat jaar, vermenigvuldigd met 100

Personeelssterkte:

Het aantal personeelsleden dat op de loonlijst voorkomt en in actieve dienst is

Verzuimde kalenderdagen:

Het aantal verzuimde kalenderdagen behorend bij een verzuimgeval

Verzuimpercentage:

Zie Perc.

Verzuimpercentage - kort:

Het verzuimpercentage dat voor rekening komt van de, in een bepaald jaar voorkomende, verzuimgevallen met een duur van 1 t/m 7 kalenderdagen

Verzuimpercentage - middel:

Het verzuimpercentage dat voor rekening komt van de, in een bepaald jaar voorkomende, verzuimgevallen met een duur van 8 t/m 42 kalenderdagen

Verzuimpercentage - lang:

Het verzuimpercentage dat voor rekening komt van de, in een bepaald jaar voorkomende, verzuimgevallen met een duur vanaf 43 kalenderdagen

Persoons-, functie- en overige kenmerken

Bedrijfstak:

Een bedrijfstak wordt gevormd door samenvoeging van een of meer SBI-klassen

Burgerlijke staat:

ex-gehuwd: gescheidenen en weduwen/weduwnares

Leidinggevend niveau:

geen: uitsluitend een uitvoerende taak
lager kader: leidinggevend aan uitsluitend uitvoerenden
midden kader: leidinggevend aan lager kader
bedrijfsleiding: de staf van een arbeidsorganisatie

Nationaliteit:

overige EEG: Belgisch, Duits, Frans, Grieks, Brits of Italiaans
niet EEG: Oostenrijks, Portugees, Spaans, Turks, Joegoslavisch,
Chinees, Indonesisch, Marokkaans, Canadees,
Amerikaans, overige of geen/statenloos e.d.

Onbekend:

Het kenmerk wordt niet geregistreerd of is onbekend

Opleiding algemeen onderwijs:

LAVO: lager algemeen voorgezet onderwijs, ULO, VGLO
MAVO: middelbaar algemeen voorgezet onderwijs, MULO
HAVO: hoger algemeen voortgezet onderwijs, MMS
VWO: voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, atheneum,
gymnasium, HBS

Opleiding vakonderwijs:

geen: geen vakopleiding
LBO: lager beroepsonderwijs, bijv. LTS, huishoudschool of LEAO
MBO: middelbaar beroepsonderwijs, bijv. MTS, MEAO of MBA
HBO: hoger beroepsonderwijs, bijv. HTS, HEAO, SPD, Soc. Acad.
WO: wetenschappelijk onderwijs, bijv. universiteit of hogeschool

SBI-klasse:

Een klasse van arbeidsorganisaties met een gelijksoortige activiteit, volgens de S(tandaard) B(edrijfs)I(ndeling) van het CBS

Werkdagen:

Het gemiddeld aantal dagen per week waarop de werknemer voor de arbeidsorganisatie werkzaam is

Werkuren:

Het aantal contractueel vastgelegde werkuren per week (excl. overwerk e.d.), afgerond op gehele uren

Seizoenspatronen:

Het seizoenspatroon wordt beschreven aan de hand van 13 opeenvolgende periodes van 4 weken in een jaar. De eerste periode omvat de weeknummers 1 t/m 4, de tweede de nummers 5 t/m 8, etc.

Bijlagen

- Bijlage 1 Het ziekteverzuiminformatiesysteem van de CCOZ (ZVIS)
- Bijlage 2 De geschatte indices
- Bijlage 3 Het verzuim in 1984 naar leeftijd en geslacht
- Bijlage 4 Het verzuim in 1984 naar aantal jaren in dienst burgerlijke staat en geslacht
- Bijlage 5 Het verzuim in 1984 naar nationaliteit en personeelscategorie
- Bijlage 6 Het verzuim in 1984 naar soort dienst en personeelscategorie
- Bijlage 7 Het verzuim in 1984 naar opleiding algemeen onderwijs en personeelscategorie: dagdienst
- Bijlage 8 Het verzuim in 1984 naar leidinggevend niveau en opleiding vakonderwijs
- Bijlage 9 Het verzuim in 1984 naar wekelijkse arbeidsduur en geslacht
- Bijlage 10 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd en geslacht
- Bijlage 11 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar geslacht en burgerlijke staat
- Bijlage 12 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar soort dienst en personeelscategorie
- Bijlage 13 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar geslacht en wekelijkse arbeidsduur

Bijlage 1 Het ziekteverzuiminformatiesysteem van de CCOZ (ZVIS)

1 Funkties

De stichting CCOZ onderhoudt een ziekteverzuiminformatiesysteem dat drie functies vervult:

- het fungeert als informatiesysteem voor deelnemende arbeidsorganisaties;
- het vormt een archief waaraan gegevens voor wetenschappelijk onderzoek worden ontleend;
- het is in aanleg een landelijk peilstation m.b.t. ziekteverzuim en andere sociale indicatoren, zoals WAO-toetreding en verloop.

Voorafgegaan door een beschrijving van de methodiek van het ZVIS wordt in de volgende paragrafen een korte toelichting op elk van deze functies gegeven.

2 Methodiek

Het ZVIS kent twee gescheiden stromen van gegevens aan de invoerzijde:

1) Persoons- en functiekenmerken:

Van alle werknemers van de deelnemende arbeidsorganisaties worden persoons- en functiekenmerken verzameld. Bij de aanvang van de registratie worden alle kenmerken per persoon ingevoerd; vervolgens worden alle latere mutaties op deze kenmerken in de tijd bijgehouden. Een volledige lijst van de geregistreerde kenmerken is te vinden in paragraaf 6 van deze bijlage.

2) Ziek- en herstelmeldingen:

Van elke werknemer worden de data van ziek- en herstelmelding geregistreerd. Alle data worden, op individueel niveau, continu opgeslagen in opeenvolgende functionele bestanden.

In het ZVIS zijn, met andere woorden, zowel actuele als historische gegevens over het ziekteverzuim en de kenmerken van elke werknemer voorhanden, waardoor een longitudinale benadering tot de mogelijkheden behoort. Dit longitudinale aspect en de individuele grondslag bepalen het unieke karakter van het ZVIS.

3 Informatiesysteem voor arbeidsorganisaties

Periodiek wordt aan arbeidsorganisaties die deelnemen aan het ZVIS een cijfermatig overzicht verstrekt van het ziekteverzuim. Hierbij zijn drie soorten van overzichten te onderscheiden:

1) Een maandelijks of 4-wekelijks bedrijfsspecifiek overzicht, waarin het verzuim wordt beschreven van enkele categorieën werknemers in termen van het verzuimpercentage, de gemiddelde duur en de meldingsfrequentie. De keuze van de categorieën werknemers waarover wordt gerapporteerd wordt grotendeels aan de arbeidsorganisaties zelf overgelaten.

2) Een kwartaaloverzicht dat, naast de verzuimcijfers van de arbeidsorganisatie zelf, de volgende referentiecijfers bevat:

- a) het verzuim in de bedrijfstak, waartoe de arbeidsorganisatie behoort;
- b) het verzuim van de arbeidsorganisatie in hetzelfde kwartaal van het vorige jaar.

Evenals in het maandoverzicht wordt het verzuim in termen van de meldingsfrequentie, de gemiddelde duur en het verzuimpercentage beschreven. Daarnaast bevat dit overzicht een extra specificatie van het kortdurend verzuim.

3) Een jaaroverzicht, dat geheel volgens de wensen van de deelnemer wordt samengesteld. De rapportage bevat in elk geval, naast de gebruikelijke verzuimgrootheden, een specificatie van het kort en langdurend verzuim. Het overzicht is derhalve bij uitstek geschikt voor een nadere analyse van het eigen verzuim. Ook kan het gebruikt worden voor het sociaal jaarverslag en/of voor de verslaggeving in het kader van de ARBO-wet.

4 Archief voor wetenschappelijk onderzoek

In het ZVIS zijn thans gegevens beschikbaar vanaf 1976. Met behulp van de ontwikkelde programmatuur kan een grote verscheidenheid aan tabellen, overzichten en deelbestanden worden geproduceerd, waardoor de gegevens snel en eenvoudig toegankelijk zijn voor onderzoeksdoeleinden.

Enkele voorbeelden van onderzoek waarbij gebruik gemaakt werd van de gegevens in het ZVIS zijn:

- Persoons- en functiekenmerken van WAO-toetreders
- Ziekteverzuim en verloop
- Deeltijdarbeid en ziekteverzuim
- Weekpatronen in het ziekteverzuim

Het gebruik van het ZVIS voor onderzoeksdoeleinden is niet voorbehouden aan de stichting CCOZ. Onder bepaalde condities worden ook aan andere onderzoekers gegevens uit het ZVIS ter beschikking gesteld. In elk geval zal ook dit onderzoek moeten voldoen aan de strikte condities die gesteld zijn ten aanzien van de bescherming van de privacy van personen en bedrijven.

5 Landelijk peilstation

De stichting CCOZ werkt aan een gerichte uitbreiding van het aantal deelnemende arbeidsorganisaties. Per 1 juli 1985 telde het ZVIS ca. 125 arbeidsorganisaties. Gestreefd wordt naar een verdere uitbreiding van dit aantal, in de richting van een panel dat representatief kan zijn voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven, inclusief de non-profit sector. Met dit panel zal een gedetailleerd beeld van de aard en de ontwikkeling van het landelijke verzuim kunnen worden gegeven. Gedacht wordt hierbij aan kwartaalsgewijze publikaties over de ontwikkeling van het ziekteverzuim bij verschillende bedrijfssectoren. Daarnaast wordt rapportage overwogen over (de ontwikkeling van) het ziekteverzuim en andere sociale indicatoren in relatie tot bedrijfs-, persoons- en funktiekenmerken. Het voor u liggende boekje kan als een voorloper van deze laatste optie beschouwd worden.

6 Geregistreerde persoons- en funktiekenmerken

In het ZVIS worden de volgende persoons- en funktiekenmerken geregistreerd (tussen haakjes staat het aantal categorieën vermeld):

- geboortedatum
- indienstdatum
- uitdienstdatum
- uitdienstkode (6)
- geslacht (2)
- burgerlijke staat (3)
- nationaliteit (20)
- opleiding algemeen onderwijs (6)
- opleiding vakonderwijs (5)
- woonplaatskode
- afdelingskode
- soort dienst (8)
- aantal werkdagen (5)
- aantal werkuren
- personeelscategorie (2)
- leidinggevend niveau (4)
- CAO-, functie- of schaalgroep
- WAO-uitkeringspercentage (8).

Bijlage 2 De geschatte indices

1 De leeftijdscorrectie

Aan een correctie van het ziekteverzuim van de blijvers voor het effect van veroudering (het toenemen van het aantal dienstjaren) kleven de nodige haken en ogen.

Het is geen vaststaand gegeven dat met het toenemen van de leeftijd en/of het aantal dienstjaren het verzuim zal veranderen. Weliswaar zien we bij vrijwel iedere groep werknemers eenzelfde relatie tussen de leeftijd/het aantal dienstjaren en het ziekteverzuim, maar dit transversale gegeven hoeft niet noodzakelijk op de longitudinale ontwikkeling bij de blijvers van toepassing te zijn. Bij tabel 2.2 werd bijvoorbeeld opgemerkt, dat de verschillen in verzuim tussen de leeftijdscategorieën, behalve door "slijtage" ook verklaarbaar zijn uit andere kenmerken die met de leeftijd kunnen samenhangen. Het kan bijvoorbeeld zijn dat het ziekteverzuim samenhangt met de arbeidsmoraal die kan verschillen tussen de onderscheiden leeftijdscategorieën.

Kortom, op grond van de relatie tussen de leeftijd/het aantal dienstjaren en het ziekteverzuim lijkt het slechts waarschijnlijk dat het ziekteverzuim van een werknemer zich met het toenemen van de leeftijd/het aantal dienstjaren in dezelfde richting zal bewegen.

In het verlengde van deze uitspraak ligt een praktisch probleem.

Gegevens over de relatie veroudering/toename van het aantal dienstjaren en ziekteverzuim ontbreken; de schatting van het effect van veroudering op het ziekteverzuim moet daarom noodgewongen gebaseerd worden op transversale gegevens met betrekking tot leeftijd/aantal dienstjaren en ziekteverzuim. Anders gezegd, de schatting moet worden gebaseerd op gegevens waarop naar alle waarschijnlijkheid behalve de leeftijd en het aantal dienstjaren ook andere factoren van invloed zijn.

Het behoeft, gezien het voorgaande, geen verder betoog dat de correctie van de verzuimcijfers van de blijvers voor het effect van veroudering en de toename van het aantal dienstjaren niet "hard" kan zijn. Om deze reden is de correctie niet toegepast op de werkelijke waarden van het verzuim van de blijvers, maar gereserveerd voor de indices die, naast de verzuimcijfers, laten zien hoe het verzuim van de blijvers zich heeft ontwikkeld. De geschatte indices hebben in dit kader slechts een refe-

rentiebetekenis: zij laten zien in hoeverre de ontwikkeling van de verzuimcijfers te rijmen is met de ontwikkeling die op grond van de relatie tussen de leeftijd/het aantal dienstjaren en het ziekteverzuim kan worden verwacht.

Gezien de problemen die met de leeftijdscorrectie verbonden zijn, werd voor een relatief eenvoudige schattingsprocedure gekozen.

- 1) Uitgegaan werd van een specificatie van het verzuim van het totale personeel werkzaam bij de bedrijven beschreven in hoofdstuk 3.
- 2) Het totale personeel werd onderverdeeld in 10 leeftijdscategorieën (t/m 20 jaar, 21-25 jaar, ..., 56-60 jaar en 61-65 jaar)
- 3) Per leeftijdscategorie werden de gemiddelde meldingsfrequentie en het gemiddelde verzuimpercentage over de jaren 1980 t/m 1984 berekend.
- 4) Tenslotte werd op basis van deze gegevens de lineaire regressie van de leeftijd op respectievelijk de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage bepaald.

De resultaten van deze procedure zijn als volgt:

Meldingsfrequentie (MF) en leeftijd (L): $MF = -.03L + 3.03$ ($r = .97$)

Elk jaar leeftijdstoename leidt volgens deze vergelijking tot een afname van de meldingsfrequentie met .03.

Verzuimpercentage (V%) en leeftijd (L): $V\% = .11L + 5.43$ ($r = .93$)

Elk jaar leeftijdstoename leidt volgens deze vergelijking tot een toename van het verzuimpercentage met .11.

Bij de berekening van de geschatte indices (I*) zijn bovenstaande resultaten rechtstreeks toegepast, volgens de formules:

$$I^*(MF)_j = \frac{MF_j + .03(j - 1980)}{MF_{1980}} \times 100$$

$$I^*(V\%)_j = \frac{V\%_j - .11(j - 1980)}{V\%_{1980}} \times 100$$

waarin: $j = 1980, 1981, 1982, 1983$ of 1984 .

De WAO-correctie

Bij de blijvers onderscheidt het jaar 1984 zich van de voorgaande jaren door het gegeven dat uitdiensttredende al in het volgende jaar tot de

mogelijkheden behoort. Aan de uitdiensttreden gaat over het algemeen een periode van hoog verzuim vooraf. Deze periode kan zich beperken tot enkele maanden, maar ook kan het zijn dat dit hoge verzuim al jaren voor de uitdiensttreden aanwezig is. Het is, met andere woorden, onduidelijk in hoeverre de ontwikkeling van het verzuim bij de blijvers te maken heeft met een verhoogd verzuim van de potentiële uitdiensttreders. Op deze uitspraak bestaat één uitzondering: de WAO-toetreden. Aan de WAO-toetreden gaat over het algemeen één jaar ziekteverzuim vooraf. Als een blijver in 1985 in de WAO gaat, zal dit verzuimjaar voor een deel in 1985, voor een deel in 1984, maar niet in 1983 of in een der voorafgaande jaren te vinden zijn. In tegenstelling tot de andere beschouwde jaren kan het verzuim van 1984 dus extra hoog zijn, omdat daarbij het WAO-verzuimjaar wordt meegeteld.

Gezien deze mogelijkheid is het verzuim in het jaar 1984 eigenlijk niet goed te vergelijken met dat in de voorafgaande jaren. Vergelijking kan slechts plaats vinden als met de mogelijkheid van WAO-toetreden van blijvers in 1985 rekening wordt gehouden. De hiervoor benodigde gegevens zijn echter niet voorhanden. Pas na afloop van 1985 kan worden gezegd hoeveel blijvers uiteindelijk tot de WAO zijn toegetreden en welke extra bijdrage dit gegeven op het verzuim van 1984 heeft gehad.

Om toch een, zij het voorzichtige, interpretatie van het verzuim in 1984 mogelijk te maken, werd in de indices een schatting van dit "WAO-effect" verwerkt. Deze schatting berust op een aantal aannames die min of meer waarschijnlijk zijn:

1) In 1985 zullen een aantal blijvers tot de WAO toetreden. Deze aanname wordt mede gesteund door de ontwikkeling van het verzuimpercentage in de loop van 1984, die zich onderscheidt van die in de voorafgaande jaren (vergelijk figuur 3.1).

2) De ontwikkeling van het aantal WAO-toetreders bij de bedrijven waarvan de blijvers deel uitmaken is lineair. Met behulp van deze aanname kan het totale aantal WAO-toetreders in 1985 op grond van de gegevens over de voorafgaande jaren worden geschat.

3) De verdeling van de WAO-toetreders over de groepen blijvers en niet-blijvers is parallel aan de leeftijd van de werknemers in beide groepen. Deze aanname is nodig, daar beide groepen door de wijze van selectie op een aantal kenmerken die verband houden met de kans op WAO-toetreden kunnen verschillen. Een belangrijk deel van deze verschillen zal direct of indirect in de variabele leeftijd tot uiting komen.

- 4) Aan de WAO-toetrede gaat in alle gevallen een geheel jaar ziekteverzuim vooraf.
- 5) De WAO-toetrede van blijvers zal gelijkmatig verspreid over 1985 plaatsvinden.
- 6) De bijdrage van het WAO-verzuimjaar in 1984 vormt in zijn geheel een extra bijdrage. Zou de betreffende werknemer niet in de WAO zijn gegaan, dan zou zijn of haar verzuim in het betreffende tijdvak nihil zijn geweest.

Uitgaande van bovengenoemde aannames werd achtereenvolgens een schatting gemaakt van

a) Het totale aantal WAO-toetreders in 1985:

Op basis van tabel 3.15 en tabel 3.1 werd de verhouding berekend tussen de personeelssterkte van de WAO-toetreders in een bepaald jaar en de totale personeelssterkte in het daaraan voorafgaande jaar. Uitgaande van deze 4 verhoudingsgetallen werd, m.b.v. lineaire regressie, geschat in welke verhouding de personeelssterkte van de WAO-toetreders in 1985 tot de totale personeelssterkte in 1984 zal staan.

Resultaat: in 1985 kan een personeelssterkte van alle WAO-toetreders gelijk aan 83.7 worden verwacht.

b) Het aantal WAO-toetreders dat uit de groep blijvers zal voortkomen:

De personeelssterkte van alle te verwachten WAO-toetreders werd vermenigvuldigd met de personeelssterkte in 1984 van de blijvers ouder dan 35 jaar (tabel 3.4) en gedeeld door de personeelssterkte van het totale personeel ouder dan 35 jaar in 1984 (tabel 3.16).

Resultaat: in 1985 zal de verwachte personeelssterkte van de WAO-toetreders afkomstig uit de groep blijvers gelijk zijn aan 68.9.

c) De bijdrage aan het verzuim in 1984:

Gegeven de aannames 4, 5 en 6 kan worden afgeleid dat 68.9×365 kalenderdagen in 1984 aan toekomstige WAO-toetreders toe te schrijven zijn. In termen van het verzuimpercentage dragen deze WAO-toetreders dus $68.9 \times 365 / 4500 \times 365 = 1.53$ bij aan het verzuimpercentage van de blijvers in 1984. De bijdrage aan de meldingsfrequentie is veel lager. Uit aanname 5 volgt dat het aantal WAO-toetreders (en dus ook het aantal meldingen van 1-jaars ziektegevallen in 1984) twee maal zo groot is als de personeelssterkte van de WAO-toetreders. Dientengevolge zal de extra bijdrage aan de meldingsfrequentie slechts $137.8 / 4500 = .03$ zijn.

Gezien de geringe bijdrage van de potentiële WAO-toetreders aan de meldingsfrequentie werd de WAO-correctie van de bijbehorende index van 1984 achterwege gelaten. Wel werd het verzuimpercentage gecorrigeerd; de geschatte index voor het jaar 1984 ($(I)_{1984}$) werd als volgt berekend:

$$(I)_{1984} = \frac{V_{1984} - (4 \times .11) - 1.53}{V_{1980}} \times 100$$

Tussen haakjes staat in deze formule de leeftijdscorrectie die naast de WAO-correctie op het verzuimpercentage van 1984 werd uitgevoerd.

Bijlage 3 Het verzuim in 1984 naar leeftijd en geslacht

LEEFTIJD	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
MAN									
t/m 25 jaar	1617.8	1.7	3.3	3.1	8.1	1.47	.74	.12	2.33
26 - 35 jaar	4000.5	1.5	3.4	3.8	8.7	1.37	.74	.13	2.25
36 - 45 jaar	4113.0	1.1	3.1	5.1	9.4	.97	.65	.14	1.77
46 - 55 jaar	3093.8	.8	2.7	7.5	11.0	.73	.56	.17	1.46
56 - 65 jaar	1308.2	.7	2.5	11.2	14.4	.61	.50	.21	1.32
totaal	14133.4	1.2	3.1	5.6	9.9	1.06	.65	.15	1.86
VROUW									
t/m 25 jaar	1037.3	2.1	2.9	4.6	9.6	2.08	.66	.16	2.90
26 - 35 jaar	1016.6	1.8	3.0	7.6	12.5	1.87	.65	.24	2.76
36 - 45 jaar	888.7	1.2	2.7	6.9	10.7	1.11	.55	.21	1.87
46 - 55 jaar	602.2	1.0	2.1	8.9	12.0	.93	.45	.22	1.60
56 - 65 jaar	190.8	.7	2.3	10.4	13.4	.65	.49	.20	1.34
totaal	3737.2	1.6	2.7	6.9	11.2	1.53	.59	.21	2.33
TOTAAL									
t/m 25 jaar	2655.1	1.8	3.1	3.7	8.7	1.71	.71	.14	2.55
26 - 35 jaar	5017.1	1.6	3.3	4.6	9.5	1.47	.72	.15	2.35
36 - 45 jaar	5001.7	1.1	3.0	5.4	9.6	1.00	.64	.15	1.79
46 - 55 jaar	3696.0	.9	2.6	7.7	11.2	.76	.54	.18	1.48
56 - 65 jaar	1498.9	.7	2.5	11.1	14.3	.62	.50	.21	1.32
totaal	17870.6	1.3	3.0	5.9	10.1	1.16	.64	.16	1.96

Bijlage 4 Het verzuim in 1984 naar aantal jaren in dienst burgerlijke staat en geslacht

JAREN IN DIENST	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
MANNEN/ONGEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	294.6	1.2	1.6	.7	3.5	1.21	.43	.05	1.69
1/2 - 1 jaar	160.7	1.5	2.3	2.2	6.0	1.35	.53	.07	1.96
1 - 2 jaar	233.0	1.6	2.2	3.2	6.9	1.53	.48	.10	2.11
2 - 5 jaar	983.6	1.7	3.4	4.1	9.2	1.53	.78	.13	2.43
5 - 10 jaar	650.5	1.5	3.2	4.2	8.9	1.37	.73	.12	2.22
meer dan 10 jaar	586.6	1.0	3.0	5.0	9.0	.86	.65	.12	1.63
totaal	2909.0	1.5	2.9	3.8	8.2	1.32	.67	.11	2.10
MANNEN/GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	199.0	.8	1.3	1.4	3.5	.74	.30	.11	1.15
1/2 - 1 jaar	137.6	1.2	2.6	2.7	6.6	1.16	.54	.08	1.78
1 - 2 jaar	297.2	1.3	2.6	3.8	7.7	1.14	.59	.10	1.83
2 - 5 jaar	1745.8	1.4	3.7	5.1	10.2	1.19	.79	.15	2.13
5 - 10 jaar	2523.6	1.3	3.7	6.1	11.1	1.10	.77	.18	2.05
meer dan 10 jaar	5983.8	1.0	2.8	6.6	10.3	.83	.58	.15	1.57
totaal	10886.9	1.1	3.1	6.0	10.2	.97	.65	.16	1.77
MANNEN/EX-GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	7.4	-	-	-	-	-	-	-	-
1/2 - 1 jaar	4.8	-	-	-	-	-	-	-	-
1 - 2 jaar	13.8	1.3	3.0	13.7	18.0	1.16	.51	.29	1.96
2 - 5 jaar	82.6	2.1	4.7	7.0	13.8	1.83	.97	.19	2.99
5 - 10 jaar	107.8	2.0	4.8	9.2	15.9	1.86	.99	.23	3.08
meer dan 10 jaar	221.7	1.2	3.8	10.0	15.0	1.13	.75	.21	2.09
totaal	438.2	1.6	4.2	9.3	15.0	1.43	.85	.22	2.50
MANNEN/TOTAAL									
minder dan 1/2 jaar	501.0	1.1	1.5	1.0	3.5	1.02	.38	.08	1.47
1/2 - 1 jaar	303.1	1.4	2.5	2.7	6.5	1.26	.54	.08	1.89
1 - 2 jaar	544.0	1.4	2.4	3.8	7.6	1.31	.54	.11	1.95
2 - 5 jaar	2812.0	1.5	3.6	4.8	9.9	1.33	.79	.14	2.26
5 - 10 jaar	3282.0	1.3	3.7	5.8	10.8	1.18	.77	.17	2.12
meer dan 10 jaar	6792.1	1.0	2.8	6.5	10.3	.85	.59	.15	1.59
totaal	14234.1	1.2	3.1	5.6	9.9	1.05	.66	15	1.86

Bijlage 4 (vervolg)

JAREN IN DIENST	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
VROUWEN/ONGEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	102.9	2.0	1.9	.4	4.2	2.14	.44	.03	2.61
1/2 - 1 jaar	88.5	2.0	2.8	2.0	6.8	2.11	.57	.12	2.80
1 - 2 jaar	158.6	2.2	2.3	2.0	6.5	2.15	.56	.05	2.76
2 - 5 jaar	456.5	2.1	3.3	5.3	10.8	2.08	.75	.18	3.01
5 - 10 jaar	291.8	1.9	3.0	6.5	11.4	1.96	.66	.17	2.79
meer dan 10 jaar	207.6	1.3	2.4	8.7	12.4	1.39	.54	.21	2.14
totaal	1305.9	1.9	2.8	5.1	9.9	1.96	.64	.15	2.74
VROUWEN/GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	45.7	1.4	1.2	2.7	5.3	1.49	.31	.15	1.95
1/2 - 1 jaar	37.5	1.7	1.9	8.2	11.8	1.63	.45	.27	2.35
1 - 2 jaar	86.5	1.5	3.0	6.5	11.0	1.56	.64	.17	2.37
2 - 5 jaar	680.2	1.6	3.1	7.8	12.4	1.51	.65	.23	2.40
5 - 10 jaar	783.0	1.3	2.6	9.2	13.1	1.22	.54	.29	2.05
meer dan 10 jaar	549.7	.9	2.2	6.2	9.3	.86	.42	.20	1.48
totaal	2182.6	1.3	2.6	7.7	11.7	1.25	.54	.24	2.03
VROUWEN/EX-GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	3.3	-	-	-	-	-	-	-	-
1/2 - 1 jaar	4.0	-	-	-	-	-	-	-	-
1 - 2 jaar	10.8	3.0	2.9	6.4	12.4	2.50	.65	.19	3.34
2 - 5 jaar	79.3	1.9	4.2	11.5	17.6	2.11	.87	.20	3.18
5 - 10 jaar	75.2	1.9	3.4	7.0	12.3	1.90	.72	.20	2.82
meer dan 10 jaar	75.2	1.3	2.3	11.4	15.0	1.25	.51	.24	2.00
totaal	247.7	1.8	3.3	9.8	14.9	1.79	.71	.21	2.72
VROUWEN/TOTAAL									
minder dan 1/2 jaar	151.9	1.8	1.7	1.2	4.7	1.92	.41	.07	2.41
1/2 - 1 jaar	130.0	1.9	2.6	4.1	8.6	1.97	.56	.17	2.70
1 - 2 jaar	255.9	2.0	2.6	3.7	8.3	1.97	.59	.10	2.65
2 - 5 jaar	1215.9	1.8	3.2	7.1	12.1	1.76	.70	.21	2.68
5 - 10 jaar	1150.0	1.5	2.7	8.4	12.6	1.45	.58	.25	2.29
meer dan 10 jaar	832.5	1.0	2.2	7.3	10.6	1.03	.46	.20	1.69
totaal	3736.2	1.6	2.7	7.0	11.2	1.53	.59	.21	2.33

Bijlage 4 (vervolg)

JAREN IN DIENST	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
TOTAAL/ONGEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	397.5	1.4	1.7	.6	3.7	1.45	.43	.05	1.93
1/2 - 1 jaar	249.2	1.7	2.5	2.1	6.3	1.62	.54	.09	2.26
1 - 2 jaar	391.6	1.8	2.2	2.7	6.7	1.78	.51	.08	2.37
2 - 5 jaar	1440.0	1.9	3.4	4.5	9.7	1.70	.77	.14	2.62
5 - 10 jaar	942.3	1.7	3.1	4.9	9.7	1.55	.71	.14	2.40
meer dan 10 jaar	794.2	1.1	2.8	5.9	9.9	1.00	.62	.15	1.77
totaal	4214.8	1.6	2.9	4.2	8.7	1.51	.66	.12	2.30
TOTAAL/GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	244.7	.9	1.3	1.6	3.8	.88	.30	.12	1.30
1/2 - 1 jaar	175.0	1.3	2.5	3.9	7.7	1.26	.52	.12	1.90
1 - 2 jaar	383.7	1.3	2.7	4.4	8.5	1.24	.60	.12	1.95
2 - 5 jaar	2425.9	1.4	3.5	5.8	10.8	1.28	.75	.17	2.20
5 - 10 jaar	3306.6	1.3	3.5	6.8	11.6	1.13	.71	.21	2.05
meer dan 10 jaar	6533.5	1.0	2.7	6.5	10.2	.84	.56	.16	1.56
totaal	13069.5	1.1	3.0	6.3	10.5	1.01	.63	.17	1.81
TOTAAL/EX-GEHUWD									
minder dan 1/2 jaar	10.7	1.1	2.9	1.8	5.8	.94	.84	.19	1.97
1/2 - 1 jaar	8.8	-	-	-	-	-	-	-	-
1 - 2 jaar	24.6	2.0	3.0	10.5	15.6	1.75	.57	.24	2.56
2 - 5 jaar	161.9	2.0	4.5	9.2	15.7	1.97	.92	.20	3.08
5 - 10 jaar	183.0	2.0	4.2	8.3	14.4	1.88	.88	.22	2.97
meer dan 10 jaar	296.9	1.2	3.4	10.4	15.0	1.16	.69	.22	2.07
totaal	685.9	1.6	3.9	9.5	15.0	1.56	.80	.22	2.58
TOTAAL/TOTAAL									
minder dan 1/2 jaar	652.8	1.2	1.5	1.0	3.8	1.23	.39	.08	1.69
1/2 - 1 jaar	433.1	1.5	2.5	3.1	7.1	1.47	.55	.11	2.13
1 - 2 jaar	799.9	1.6	2.5	3.8	7.8	1.52	.55	.10	2.18
2 - 5 jaar	4027.9	1.6	3.5	5.5	10.6	1.46	.76	.16	2.39
5 - 10 jaar	4432.0	1.4	3.4	6.5	11.3	1.25	.72	.19	2.16
meer dan 10 jaar	7624.6	1.0	2.7	6.6	10.4	.87	.58	.16	1.60
totaal	17970.3	1.3	3.0	5.9	10.2	1.15	.64	.16	1.96

Bijlage 5 Het verzuim in 1984 naar nationaliteit en personeelcategorie

NATIONALITEIT	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
BEAMBTEN									
Nederlands	7895.5	1.4	1.8	3.8	7.0	1.38	.42	.10	1.90
overige EEG	52.8	1.3	1.8	1.0	4.1	1.10	.38	.06	1.54
niet EEG	36.5	1.5	3.1	5.4	10.0	1.34	.71	.14	2.19
totaal	7984.8	1.4	1.8	3.8	7.0	1.38	.43	.10	1.90
HANDARBEIDERS									
Nederlands	8394.5	1.2	3.7	6.8	11.8	1.01	.79	.19	1.99
overige EEG	115.3	1.1	4.0	5.3	10.4	.80	.84	.14	1.78
niet EEG	846.9	.7	6.8	15.9	23.4	.52	1.21	.48	2.21
totaal	9356.7	1.2	4.0	7.6	12.8	.97	.83	.21	2.01
TOTAAL									
Nederlands	16290.0	1.3	2.8	5.3	9.5	1.19	.61	.14	1.95
overige EEG	168.1	1.1	3.3	3.9	8.4	.89	.70	.11	1.70
niet EEG	883.4	.7	6.7	15.5	22.9	.55	1.19	.46	2.21
totaal	17341.5	1.3	3.0	5.8	10.1	1.16	.64	.16	1.96

Bijlage 6 Het verzuim in 1984 naar soort dienst en personeelscategorie

SOORT DIENST	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
BEAMBTÉ									
dagdienst	7469.5	1.4	1.8	3.7	6.9	1.39	.42	.09	1.90
2-ploegen	121.6	1.3	2.7	4.2	8.2	1.25	.59	.12	1.97
3-ploegen	141.7	1.6	2.5	2.8	7.0	1.56	.57	.10	2.23
4-ploegen	27.7	.6	1.6	3.0	5.3	.76	.47	.11	1.34
5-ploegen	203.6	1.1	2.8	8.3	12.2	1.05	.65	.16	1.87
avonddienst	10.9	.3	.2	4.9	5.4	.18	.09	.27	.55
nachtdienst	9.2	-	-	-	-	-	-	-	-
thuiswerker	7.7	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	7991.9	1.4	1.8	3.8	7.0	1.38	.43	.10	1.90
HANDARBEIDER									
dagdienst	6080.3	1.3	3.9	7.5	12.6	1.02	.80	.21	2.03
2-ploegen	1357.0	1.0	5.0	8.9	14.9	.76	.97	.24	1.98
3-ploegen	1130.9	1.3	4.6	9.1	15.0	1.11	.93	.27	2.31
4-ploegen	628.3	.8	3.0	4.8	8.6	.75	.69	.14	1.58
5-ploegen	116.5	1.0	3.1	1.7	5.8	.94	.82	.09	1.86
avonddienst	24.0	.7	2.1	4.1	6.9	.50	.38	.17	1.04
nachtdienst	46.4	1.4	4.5	7.2	13.1	1.12	1.01	.13	2.27
thuiswerker	42.7	.0	.8	7.3	8.1	.00	.12	.14	.26
totaal	9426.0	1.2	4.0	7.6	12.9	.97	.83	.21	2.01
TOTAAL									
dagdienst	13549.8	1.3	2.7	5.4	9.5	1.22	.59	.15	1.96
2-ploegen	1478.6	1.0	4.8	8.5	14.4	.80	.94	.23	1.97
3-ploegen	1272.7	1.3	4.4	8.4	14.1	1.16	.89	.25	2.30
4-ploegen	656.0	.8	3.0	4.7	8.5	.75	.68	.14	1.57
5-ploegen	320.1	1.1	2.9	5.9	9.9	1.01	.71	.14	1.86
avonddienst	34.9	.5	1.5	4.3	6.4	.40	.29	.20	.89
nachtdienst	55.5	1.2	3.8	7.7	12.7	1.06	.88	.14	2.09
thuiswerker	50.4	.0	.8	6.2	7.0	.02	.12	.12	.26
totaal	17418.0	1.3	3.0	5.9	10.2	1.16	.65	.16	1.96

Bijlage 7 Het verzuim in 1984 naar opleiding algemeen onderwijs en personeelscategorie: dagdienst

OPLEIDING A.O.	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
BEAMBTE/DAGDIENST									
geen onderwijs	2.0	-	-	-	-	-	-	-	-
lager onderwijs	1923.0	1.5	2.7	5.8	9.9	1.30	.60	.14	2.04
lavo	734.5	1.3	1.7	4.0	7.0	1.28	.42	.10	1.81
mavo	2712.0	1.4	1.6	3.2	6.2	1.44	.37	.08	1.90
havo	682.6	1.6	1.3	1.8	4.6	1.67	.29	.05	2.01
vwo	910.5	1.3	1.2	2.3	4.8	1.38	.28	.06	1.72
totaal	6964.5	1.4	1.8	3.7	6.9	1.40	.42	.09	1.92
HANDARBEIDER/DAGDIENST									
geen onderwijs	70.9	.3	4.3	25.2	29.9	.28	.68	.78	1.74
lager onderwijs	4776.8	1.2	4.0	7.7	13.0	.99	.83	.21	2.03
lavo	492.4	1.1	2.8	5.9	9.8	.94	.61	.18	1.73
mavo	315.4	1.6	2.5	4.6	8.7	1.48	.59	.12	2.20
havo	59.0	1.8	1.3	2.6	5.7	1.78	.32	.08	2.19
vwo	33.6	1.5	1.9	1.3	4.8	1.88	.51	.03	2.41
totaal	5748.2	1.3	3.8	7.5	12.6	1.02	.79	.21	2.01
TOTAAL/DAGDIENST									
geen onderwijs	72.9	.3	4.2	24.5	29.1	.29	.66	.75	1.70
lager onderwijs	6699.8	1.3	3.6	7.2	12.1	1.08	.76	.19	2.03
lavo	1226.9	1.2	2.2	4.7	8.2	1.15	.50	.13	1.78
mavo	3027.4	1.5	1.7	3.3	6.4	1.45	.40	.09	1.93
havo	741.6	1.6	1.3	1.8	4.7	1.68	.29	.05	2.02
vwo	944.1	1.3	1.2	2.3	4.8	1.40	.29	.06	1.74
totaal	12712.7	1.3	2.7	5.4	9.5	1.23	.59	.15	1.96

Bijlage 8 Het verzuim in 1984 naar leidinggevend niveau en opleiding vakonderwijs

NIVEAU LEIDING	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
GEEN VAKOPLEIDING									
geen	7166.5	1.2	3.7	8.0	12.9	1.01	.75	.22	1.99
lager kader	297.5	1.0	2.5	6.5	10.0	.93	.52	.17	1.62
midden kader	150.3	1.0	1.6	5.3	7.9	.99	.31	.11	1.40
bedrijfsleiding	26.2	.9	1.4	4.8	7.1	.99	.38	.19	1.56
totaal	7640.5	1.2	3.6	7.9	12.6	1.01	.74	.21	1.96
LBO									
geen	4304.2	1.5	3.6	5.8	10.9	1.26	.80	.16	2.22
lager kader	467.8	1.0	2.3	4.4	7.7	.85	.50	.11	1.46
midden kader	294.9	.8	1.3	5.4	7.6	.71	.29	.07	1.08
bedrijfsleiding	30.2	.8	.8	2.9	4.5	1.03	.20	.07	1.29
totaal	5097.2	1.4	3.3	5.7	10.4	1.19	.74	.15	2.08
MBO									
geen	1829.5	1.7	2.2	3.7	7.7	1.64	.52	.11	2.26
lager kader	279.9	1.1	1.7	2.7	5.5	1.03	.40	.05	1.48
midden kader	610.4	1.1	1.5	3.8	6.4	1.05	.34	.09	1.48
bedrijfsleiding	134.6	.7	.9	4.8	6.5	.83	.21	.14	1.18
totaal	2854.4	1.5	2.0	3.7	7.1	1.41	.45	.10	1.97
HBO									
geen	456.1	1.5	1.5	2.0	5.0	1.56	.37	.05	1.97
lager kader	51.5	1.1	.7	.4	2.2	1.15	.19	.02	1.36
midden kader	338.3	1.1	1.2	2.8	5.1	1.12	.27	.06	1.44
bedrijfsleiding	247.4	.8	1.0	1.6	3.3	.80	.21	.05	1.05
totaal	1093.3	1.2	1.2	2.1	4.5	1.23	.29	.05	1.57
WO									
geen	163.0	1.5	1.0	.3	2.8	1.75	.26	.03	2.04
lager kader	8.0	-	-	-	-	-	-	-	-
midden kader	63.1	1.2	1.4	.8	3.3	1.36	.33	.05	1.74
bedrijfsleiding	154.4	.9	.9	1.4	3.2	.96	.19	.05	1.20
totaal	388.5	1.2	1.0	.8	3.0	1.37	.24	.04	1.66
TOTAAL									
geen	13919.3	1.3	3.4	6.5	11.2	1.20	.72	.18	2.09
lager kader	1104.7	1.0	2.1	4.3	7.4	.94	.46	.11	1.51
midden kader	1457.1	1.0	1.4	3.9	6.3	1.00	.31	.08	1.39
bedrijfsleiding	592.9	.8	1.0	2.5	4.2	.87	.21	.08	1.15
totaal	17996.3	1.3	3.0	5.9	10.2	1.15	.64	.16	1.96

Bijlage 9 Het verzuim in 1984 naar wekelijkse arbeidsduur en geslacht

AANTAL UREN	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
1 DAG/MAN									
t/m 8 uur	33.3	.4	.3	2.2	2.8	.24	.09	.00	.33
9 t/m 16 uur	1.0	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	34.3	.4	.4	2.1	2.9	.26	.15	.00	.41
2 DAGEN/MAN									
t/m 8 uur	3.5	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	15.1	.7	.5	2.4	3.5	.46	.20	.13	.79
17 t/m 24 uur	1.0	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	19.6	.6	.8	4.4	5.8	.41	.20	.15	.77
3 DAGEN/MAN									
9 t/m 16 uur	5.0	-	-	-	-	-	-	-	-
17 t/m 24 uur	18.8	1.1	1.4	1.3	3.8	.75	.32	.05	1.12
25 t/m 32 uur	2.0	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	25.8	1.0	1.4	1.0	3.3	.74	.27	.04	1.05
4 DAGEN/MAN									
9 t/m 16 uur	.9	-	-	-	-	-	-	-	-
17 t/m 24 uur	2.0	-	-	-	-	-	-	-	-
25 t/m 32 uur	45.4	1.7	2.2	8.3	12.2	1.59	.51	.29	2.38
33 t/m 40 uur	5.3	1.9	2.2	8.5	12.6	1.32	.56	.19	2.07
totaal	53.6	1.7	2.2	10.4	14.3	1.51	.52	.28	2.31
5 OF MEER DAGEN/MAN									
t/m 8 uur	4.9	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	9.7	-	-	-	-	-	-	-	-
17 t/m 24 uur	87.8	1.1	2.9	9.9	13.9	.96	.54	.15	1.64
25 t/m 32 uur	30.3	1.0	1.2	10.3	12.6	1.02	.23	.16	1.42
33 t/m 40 uur	13840.3	1.2	3.1	5.6	9.9	1.06	.66	.15	1.87
meer dan 40 uur	148.7	1.0	4.4	5.5	10.8	.75	.81	.22	1.78
totaal	14121.8	1.2	3.1	5.6	10.0	1.05	.66	.15	1.86
TOTAAL/MAN									
t/m 8 uur	41.7	.4	.4	1.7	2.5	.26	.10	.00	.36
9 t/m 16 uur	31.8	.5	1.5	7.1	9.1	.38	.38	.13	.88
17 t/m 24 uur	109.6	1.1	2.6	9.1	12.8	.92	.50	.15	1.57
25 t/m 32 uur	77.7	1.4	1.9	8.9	12.2	1.34	.40	.23	1.97
33 t/m 40 uur	13845.6	1.2	3.1	5.6	9.9	1.06	.66	.15	1.87
meer dan 40 uur	148.7	1.0	4.4	5.5	10.8	.75	.81	.22	1.78
totaal	14255.1	1.2	3.1	5.6	9.9	1.05	.66	.15	1.86

Bijlage 9 (vervolg)

AANTAL UREN	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
1 DAG/VROUW									
t/m 8 uur	42.9	1.0	1.0	1.9	3.9	.84	.28	.14	1.26
totaal	42.9	1.0	1.0	1.9	3.9	.84	.28	.14	1.26
2 DAGEN/VROUW									
t/m 8 uur	327.2	.8	2.2	6.5	9.5	.61	.43	.21	1.25
9 t/m 16 uur	32.1	1.7	1.6	5.8	9.1	1.22	.41	.25	1.87
17 t/m 24 uur	6.5	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	365.7	.9	2.2	6.4	9.5	.66	.43	.22	1.30
3 DAGEN/VROUW									
t/m 8 uur	5.7	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	215.4	1.0	2.2	7.9	11.1	.80	.46	.24	1.50
17 t/m 24 uur	57.2	1.8	2.9	8.1	12.8	1.56	.58	.30	2.43
25 t/m 32 uur	4.5	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	282.7	1.1	2.3	7.9	11.4	.98	.48	.25	1.71
4 DAGEN/VROUW									
t/m 8 uur	4.0	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	142.0	1.0	2.6	8.4	12.0	.75	.53	.23	1.51
17 t/m 24 uur	26.6	1.5	1.6	6.8	10.0	1.69	.41	.15	2.25
25 t/m 32 uur	133.0	2.0	3.1	6.2	11.2	2.05	.68	.21	2.93
33 t/m 40 uur	8.2	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	313.9	1.5	2.9	7.6	12.0	1.40	.61	.22	2.23
5 OF MEER DAGEN/VROUW									
t/m 8 uur	3.1	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	172.2	1.0	2.8	8.3	12.0	.99	.58	.20	1.77
17 t/m 24 uur	364.2	1.3	2.7	5.1	9.1	1.26	.57	.18	2.01
25 t/m 32 uur	131.9	1.5	2.4	8.3	12.2	1.61	.55	.18	2.34
33 t/m 40 uur	2021.6	1.9	3.0	7.2	12.1	1.92	.65	.21	2.78
totaal	2692.9	1.7	2.9	7.0	11.6	1.76	.63	.20	2.59
TOTAAL/VROUW									
t/m 8 uur	382.9	.8	2.1	5.8	8.7	.63	.41	.20	1.24
9 t/m 16 uur	561.7	1.0	2.4	8.0	11.5	.87	.51	.22	1.60
17 t/m 24 uur	454.4	1.3	2.6	5.6	9.6	1.31	.56	.19	2.07
25 t/m 32 uur	269.4	1.7	2.7	7.3	11.7	1.84	.61	.20	2.65
33 t/m 40 uur	2029.8	1.9	3.0	7.2	12.1	1.92	.65	.21	2.79
totaal	3698.2	1.6	2.8	7.0	11.3	1.55	.59	.21	2.35

Bijlage 9 (vervolg)

AANTAL UREN	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
		kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
1 DAG/TOTAAL									
t/m 8 uur	76.3	.7	.7	2.0	3.4	.58	.20	.08	.85
9 t/m 16 uur	1.0	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	77.3	.7	.8	2.0	3.5	.58	.22	.08	.88
2 DAGEN/TOTAAL									
t/m 8 uur	330.6	.8	2.2	6.5	9.5	.61	.42	.21	1.24
9 t/m 16 uur	47.2	1.3	1.3	4.7	7.3	.97	.34	.21	1.53
17 t/m 24 uur	7.5	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	385.3	.9	2.1	6.3	9.3	.64	.42	.21	1.28
3 DAGEN/TOTAAL									
t/m 8 uur	5.7	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	220.4	1.0	2.1	7.8	10.9	.80	.44	.23	1.48
17 t/m 24 uur	76.0	1.6	2.5	6.4	10.6	1.36	.51	.24	2.11
25 t/m 32 uur	6.5	-	-	-	-	-	-	-	-
totaal	308.5	1.1	2.2	7.3	10.7	.96	.46	.23	1.65
4 DAGEN/TOTAAL									
t/m 8 uur	4.0	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	142.9	1.0	2.6	8.9	12.5	.75	.53	.22	1.50
17 t/m 24 uur	28.6	1.5	1.7	8.0	11.2	1.64	.45	.17	2.27
25 t/m 32 uur	178.4	1.9	2.9	6.7	11.5	1.93	.63	.23	2.79
33 t/m 40 uur	13.6	2.0	5.8	17.6	25.4	1.62	1.11	.44	3.17
totaal	367.5	1.5	2.8	8.0	12.3	1.42	.60	.23	2.24
5 OF MEER DAGEN/TOTAAL									
t/m 8 uur	8.0	-	-	-	-	-	-	-	-
9 t/m 16 uur	181.9	1.0	2.8	8.4	12.2	.94	.58	.20	1.72
17 t/m 24 uur	451.9	1.3	2.7	6.0	10.0	1.20	.56	.17	1.94
25 t/m 32 uur	162.2	1.4	2.2	8.7	12.2	1.50	.49	.18	2.17
33 t/m 40 uur	15861.9	1.3	3.1	5.8	10.2	1.17	.66	.16	1.99
meer dan 40 uur	148.7	1.0	4.4	5.5	10.8	.75	.81	.22	1.78
totaal	16814.7	1.3	3.1	5.9	10.2	1.17	.66	.16	1.98
TOTAAL/TOTAAL									
t/m 8 uur	424.6	.8	1.9	5.4	8.1	.59	.38	.18	1.15
9 t/m 16 uur	593.4	1.0	2.4	8.0	11.4	.84	.50	.22	1.56
17 t/m 24 uur	564.0	1.3	2.6	6.3	10.2	1.23	.55	.18	1.97
25 t/m 32 uur	347.1	1.7	2.5	7.6	11.8	1.72	.57	.21	2.50
33 t/m 40 uur	15875.5	1.3	3.1	5.8	10.2	1.17	.66	.16	1.99
meer dan 40 uur	148.7	1.0	4.4	5.5	10.8	.75	.81	.22	1.78
totaal	17953.3	1.3	3.0	5.9	10.2	1.15	.65	.16	1.96

Bijlage 10 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar leeftijd en geslacht

LEEFTIJD	jaar	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
			kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
MAN										
t/m 35 jaar	1980	1746.0	1.3	3.4	3.1	7.8	1.17	.73	.13	2.04
	1981	1593.4	1.4	3.5	3.4	8.3	1.23	.75	.13	2.12
	1982	1440.1	1.4	3.6	3.0	8.0	1.27	.78	.12	2.17
	1983	1277.3	1.4	3.5	3.8	8.6	1.17	.74	.16	2.07
	1984	1143.8	1.3	3.5	4.2	9.1	1.13	.77	.16	2.06
36 jaar en ouder	1980	2360.0	.8	2.9	3.5	7.1	.69	.59	.13	1.40
	1981	2512.6	.8	2.8	3.2	6.8	.66	.57	.13	1.37
	1982	2665.9	.8	2.8	3.6	7.2	.70	.58	.14	1.42
	1983	2828.7	.7	2.9	4.0	7.6	.64	.59	.16	1.39
	1984	2962.2	.8	3.0	6.0	9.8	.64	.61	.18	1.43
totaal	1980	4106.0	1.0	3.1	3.3	7.4	.89	.65	.13	1.67
	1981	4106.0	1.0	3.1	3.3	7.4	.88	.64	.13	1.66
	1982	4106.0	1.0	3.1	3.4	7.5	.90	.65	.13	1.68
	1983	4106.0	.9	3.1	3.9	7.9	.80	.64	.16	1.60
	1984	4106.0	.9	3.2	5.5	9.6	.77	.65	.18	1.60
VROUW										
t/m 35 jaar	1980	174.2	1.7	2.4	1.8	5.9	1.78	.51	.08	2.37
	1981	165.8	1.8	2.4	2.1	6.3	1.90	.56	.11	2.57
	1982	160.3	1.9	2.5	1.7	6.1	1.99	.48	.08	2.55
	1983	153.1	1.5	2.2	1.4	5.1	1.67	.48	.08	2.22
	1984	148.2	1.5	1.8	4.7	8.0	1.71	.42	.18	2.31
36 jaar en ouder	1980	113.8	1.1	1.6	1.5	4.1	1.13	.36	.06	1.55
	1981	122.2	1.1	2.0	3.9	6.9	1.20	.39	.16	1.76
	1982	127.7	1.1	1.7	3.1	5.8	1.18	.44	.11	1.73
	1983	134.9	1.0	1.9	2.5	5.4	1.19	.42	.09	1.69
	1984	139.8	1.0	2.2	6.6	9.8	1.05	.44	.19	1.67
totaal	1980	288.0	1.5	2.1	1.6	5.2	1.52	.45	.07	2.05
	1981	288.0	1.5	2.2	2.9	6.6	1.61	.49	.14	2.23
	1982	288.0	1.5	2.1	2.3	6.0	1.63	.46	.09	2.19
	1983	288.0	1.3	2.0	1.9	5.2	1.44	.45	.08	1.97
	1984	288.0	1.3	2.0	5.6	8.9	1.39	.43	.18	2.00
TOTAAL										
t/m 35 jaar	1980	1920.2	1.4	3.3	3.0	7.7	1.23	.71	.13	2.07
	1981	1759.2	1.4	3.4	3.3	8.1	1.29	.73	.13	2.16
	1982	1600.4	1.5	3.5	2.8	7.8	1.34	.75	.12	2.21
	1983	1430.5	1.4	3.3	3.5	8.2	1.22	.72	.15	2.09
	1984	1292.0	1.3	3.3	4.3	9.0	1.20	.73	.16	2.09
36 jaar en ouder	1980	2473.8	.8	2.8	3.4	7.0	.71	.58	.12	1.41
	1981	2634.8	.8	2.7	3.3	6.8	.69	.56	.13	1.39
	1982	2793.6	.8	2.7	3.6	7.1	.72	.57	.14	1.43
	1983	2963.4	.8	2.8	4.0	7.5	.67	.58	.16	1.40
	1984	3102.0	.8	3.0	6.0	9.8	.66	.60	.18	1.44
totaal	1980	4394.0	1.0	3.0	3.2	7.3	.94	.64	.12	1.70
	1981	4394.0	1.0	3.0	3.3	7.3	.93	.63	.13	1.70
	1982	4394.0	1.1	3.0	3.3	7.4	.95	.64	.13	1.72
	1983	4394.0	1.0	3.0	3.8	7.8	.85	.62	.15	1.63
	1984	4394.0	.9	3.1	5.5	9.6	.81	.64	.18	1.63

Bijlage 11 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar geslacht en burgerlijke staat

GESLACHT	jaar	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
			kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
ONGEHUWD										
man	1980	682.9	1.2	2.9	2.8	6.9	1.05	.62	.12	1.79
	1981	642.0	1.3	3.0	2.9	7.1	1.11	.65	.12	1.88
	1982	604.5	1.3	2.7	2.8	6.8	1.12	.61	.09	1.82
	1983	579.2	1.2	2.6	2.7	6.5	.99	.59	.12	1.71
	1984	545.7	1.1	2.6	3.7	7.5	.96	.60	.13	1.70
vrouw	1980	106.5	1.6	1.8	1.3	4.7	1.74	.38	.05	2.17
	1981	98.9	1.7	2.0	1.5	5.2	1.88	.48	.09	2.45
	1982	91.0	1.7	2.6	1.9	6.2	1.90	.48	.04	2.43
	1983	82.2	1.5	1.5	1.8	4.9	1.80	.33	.09	2.22
	1984	78.3	1.6	2.0	4.4	8.0	1.91	.48	.15	2.55
totaal	1980	789.4	1.2	2.8	2.6	6.6	1.14	.59	.11	1.84
	1981	740.9	1.3	2.8	2.7	6.9	1.21	.62	.11	1.95
	1982	695.5	1.4	2.7	2.7	6.7	1.22	.59	.09	1.90
	1983	661.4	1.2	2.5	2.6	6.3	1.09	.56	.12	1.77
	1984	624.0	1.2	2.5	3.8	7.6	1.08	.59	.14	1.81
GEHUWD										
man	1980	3425.2	1.0	3.3	3.7	7.9	.84	.68	.14	1.66
	1981	3465.8	.9	3.2	3.6	7.8	.81	.66	.15	1.62
	1982	3502.5	1.0	3.2	3.6	7.8	.84	.68	.15	1.66
	1983	3519.7	.9	3.2	4.3	8.4	.76	.66	.17	1.58
	1984	3545.9	.9	3.4	5.9	10.1	.73	.67	.19	1.59
vrouw	1980	161.6	1.3	2.2	1.9	5.4	1.35	.49	.09	1.93
	1981	169.1	1.4	2.2	3.1	6.7	1.46	.47	.15	2.08
	1982	175.3	1.5	1.9	2.3	5.7	1.48	.45	.10	2.04
	1983	183.4	1.1	2.1	2.2	5.4	1.26	.47	.09	1.82
	1984	186.7	1.1	1.9	4.7	7.7	1.20	.40	.16	1.76
totaal	1980	3586.9	1.0	3.2	3.6	7.8	.86	.67	.14	1.67
	1981	3634.9	1.0	3.2	3.6	7.7	.84	.65	.15	1.64
	1982	3677.7	1.0	3.2	3.5	7.7	.87	.67	.14	1.68
	1983	3703.1	.9	3.2	4.2	8.2	.78	.65	.17	1.59
	1984	3732.6	.9	3.3	5.8	10.0	.75	.66	.19	1.60
TOTAAL										
man	1980	4108.1	1.0	3.2	3.5	7.7	.88	.67	.14	1.67
	1981	4107.8	1.0	3.2	3.5	7.7	.86	.67	.14	1.66
	1982	4107.0	1.0	3.2	3.4	7.6	.89	.67	.14	1.69
	1983	4098.9	.9	3.2	4.1	8.1	.79	.65	.17	1.60
	1984	4091.5	.9	3.3	5.6	9.7	.76	.67	.18	1.61
vrouw	1980	268.2	1.5	2.1	1.6	5.2	1.50	.44	.07	2.03
	1981	268.0	1.5	2.1	2.6	6.2	1.61	.47	.14	2.21
	1982	266.2	1.5	2.1	2.2	5.9	1.63	.46	.08	2.17
	1983	265.6	1.3	1.9	2.0	5.2	1.43	.43	.08	1.94
	1984	265.0	1.3	1.9	4.6	7.8	1.41	.43	.15	1.99
totaal	1980	4376.3	1.0	3.1	3.4	7.6	.91	.66	.13	1.70
	1981	4375.8	1.0	3.1	3.5	7.5	.91	.65	.14	1.70
	1982	4373.2	1.1	3.1	3.3	7.5	.93	.65	.14	1.71
	1983	4364.5	.9	3.1	4.0	8.0	.83	.63	.16	1.62
	1984	4356.5	.9	3.2	5.6	9.7	.80	.65	.18	1.63

Bijlage 12 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar soort dienst en personeelscategorie

SOORT DIENST	jaar	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
			kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
BEAMBTTE										
dagdienst	1980	987.0	1.0	1.1	1.4	3.5	1.06	.25	.04	1.35
	1981	989.9	.9	1.1	1.0	3.1	1.01	.25	.04	1.31
	1982	992.2	1.1	1.2	1.1	3.3	1.10	.27	.05	1.41
	1983	994.9	.9	1.1	1.2	3.2	.94	.26	.05	1.25
	1984	1005.6	1.0	1.1	2.4	4.5	.97	.27	.07	1.31
ploegendienst	1980	51.2	.6	1.4	3.2	5.2	.57	.31	.08	.96
	1981	54.3	.9	1.1	1.4	3.4	.81	.28	.04	1.12
	1982	51.2	.7	2.2	1.9	4.8	.66	.43	.06	1.15
	1983	49.0	.6	1.6	2.1	4.4	.57	.47	.06	1.10
	1984	49.4	.7	1.6	1.6	3.9	.65	.38	.08	1.11
totaal	1980	1038.1	1.0	1.1	1.5	3.6	1.03	.25	.04	1.33
	1981	1044.2	.9	1.1	1.1	3.1	1.00	.25	.04	1.30
	1982	1043.6	1.1	1.2	1.1	3.4	1.08	.28	.05	1.40
	1983	1043.9	.9	1.1	1.3	3.2	.92	.27	.05	1.24
	1984	1055.0	.9	1.1	2.4	4.5	.96	.27	.07	1.31
HANDARBEIDER										
dagdienst	1980	1418.7	1.1	3.2	3.1	7.4	.98	.69	.13	1.80
	1981	1405.6	1.1	3.2	3.3	7.6	.95	.67	.14	1.76
	1982	1384.3	1.1	3.2	3.1	7.4	.97	.69	.12	1.78
	1983	1367.1	1.0	3.0	4.0	8.1	.87	.64	.17	1.68
	1984	1342.0	1.0	3.3	5.9	10.2	.80	.70	.18	1.68
ploegendienst	1980	1600.0	1.0	4.4	5.0	10.4	.78	.88	.19	1.86
	1981	1608.8	1.0	4.4	5.1	10.5	.80	.89	.21	1.91
	1982	1632.1	1.0	4.3	4.9	10.1	.79	.87	.21	1.86
	1983	1649.0	.9	4.5	5.6	11.0	.73	.89	.22	1.84
	1984	1665.0	.9	4.4	7.3	12.6	.67	.87	.25	1.79
totaal	1980	3018.7	1.0	3.8	4.1	9.0	.87	.79	.16	1.83
	1981	3014.5	1.1	3.8	4.3	9.2	.87	.79	.18	1.84
	1982	3016.4	1.1	3.8	4.1	8.9	.87	.78	.17	1.82
	1983	3016.1	1.0	3.8	4.9	9.7	.80	.77	.20	1.77
	1984	3007.0	.9	3.9	6.7	11.6	.73	.79	.22	1.74
TOTAAL										
dagdienst	1980	2405.7	1.1	2.4	2.4	5.8	1.01	.51	.09	1.61
	1981	2395.6	1.0	2.3	2.4	5.7	.98	.50	.10	1.58
	1982	2376.7	1.1	2.4	2.2	5.7	1.03	.51	.09	1.62
	1983	2362.0	1.0	2.2	2.8	6.0	.90	.48	.12	1.50
	1984	2347.5	1.0	2.4	4.4	7.8	.88	.51	.13	1.52
ploegendienst	1980	1651.2	.9	4.3	5.0	10.2	.78	.87	.19	1.83
	1981	1663.2	1.0	4.3	5.0	10.3	.81	.87	.21	1.88
	1982	1683.3	1.0	4.2	4.8	10.0	.78	.85	.20	1.84
	1983	1698.0	.9	4.4	5.5	10.8	.73	.87	.22	1.82
	1984	1714.5	.9	4.4	7.2	12.4	.67	.85	.24	1.77
totaal	1980	4056.8	1.0	3.2	3.5	7.6	.91	.66	.13	1.70
	1981	4058.8	1.0	3.1	3.5	7.6	.91	.65	.14	1.70
	1982	4060.0	1.1	3.1	3.3	7.5	.92	.65	.14	1.71
	1983	4060.0	.9	3.1	4.0	8.1	.83	.64	.16	1.63
	1984	4062.0	.9	3.2	5.6	9.7	.79	.66	.18	1.63

Bijlage 13 Het verzuim van de blijvers in 1980 t/m 1984 naar geslacht en wekelijkse arbeidsduur

GESLACHT	jaar	aantal	verzuimpercentage				meldingsfrequentie			
			kort	middel	lang	totaal	kort	middel	lang	totaal
32 UUR EN MINDER										
man	1980	15.4	.7	1.0	5.5	7.2	.91	.32	.26	1.49
	1981	15.1	1.0	2.6	1.1	4.7	.86	.53	.07	1.46
	1982	19.1	1.3	2.1	3.3	6.8	.99	.63	.16	1.78
	1983	24.1	1.4	2.6	2.6	6.7	1.16	.54	.17	1.87
	1984	25.4	1.3	3.2	7.6	12.2	.98	.63	.24	1.85
vrouw	1980	100.9	1.2	2.2	1.6	5.0	1.20	.48	.08	1.76
	1981	106.7	1.3	2.3	3.3	6.9	1.36	.44	.17	1.97
	1982	114.6	1.3	2.2	2.6	6.1	1.36	.51	.12	1.99
	1983	122.5	1.1	2.1	2.6	5.8	1.20	.45	.09	1.74
	1984	128.3	1.1	2.3	4.8	8.2	1.21	.44	.16	1.82
totaal	1980	116.4	1.1	2.1	2.1	5.3	1.16	.46	.10	1.72
	1981	121.8	1.2	2.4	3.0	6.6	1.30	.45	.16	1.91
	1982	133.7	1.3	2.2	2.7	6.2	1.31	.52	.13	1.96
	1983	146.6	1.1	2.2	2.6	5.9	1.19	.46	.10	1.76
	1984	153.8	1.2	2.4	5.2	8.8	1.17	.47	.18	1.82
MEER DAN 32 UUR										
man	1980	4193.6	1.0	3.2	3.5	7.7	.88	.67	.14	1.68
	1981	4193.9	1.0	3.2	3.5	7.7	.87	.66	.14	1.67
	1982	4189.9	1.0	3.2	3.5	7.7	.89	.67	.14	1.69
	1983	4184.8	.9	3.2	4.1	8.2	.79	.65	.17	1.61
	1984	4183.6	.9	3.3	5.6	9.8	.76	.67	.18	1.61
vrouw	1980	187.1	1.6	2.0	1.7	5.3	1.70	.43	.07	2.20
	1981	181.3	1.6	2.2	2.6	6.3	1.75	.51	.12	2.38
	1982	173.4	1.7	2.1	2.2	5.9	1.81	.43	.08	2.31
	1983	165.5	1.4	1.9	1.4	4.8	1.62	.45	.08	2.14
	1984	159.7	1.4	1.7	6.3	9.4	1.53	.42	.20	2.14
totaal	1980	4380.6	1.0	3.2	3.4	7.6	.91	.66	.13	1.71
	1981	4375.2	1.0	3.1	3.5	7.6	.90	.65	.14	1.70
	1982	4363.3	1.1	3.1	3.4	7.6	.92	.66	.14	1.72
	1983	4350.3	.9	3.1	4.0	8.1	.82	.65	.16	1.63
	1984	4343.2	.9	3.2	5.7	9.8	.79	.66	.18	1.63
TOTAAL										
man	1980	4209.0	1.0	3.2	3.5	7.7	.88	.67	.14	1.68
	1981	4209.0	1.0	3.2	3.5	7.7	.87	.66	.14	1.67
	1982	4209.0	1.0	3.2	3.5	7.7	.89	.67	.14	1.69
	1983	4209.0	.9	3.2	4.1	8.2	.79	.65	.17	1.61
	1984	4209.0	.9	3.3	5.7	9.8	.76	.67	.18	1.61
vrouw	1980	288.0	1.5	2.1	1.6	5.2	1.52	.45	.07	2.05
	1981	288.0	1.5	2.2	2.9	6.6	1.61	.49	.14	2.23
	1982	288.0	1.5	2.1	2.3	6.0	1.63	.46	.09	2.19
	1983	288.0	1.3	2.0	1.9	5.2	1.44	.45	.08	1.97
	1984	288.0	1.3	2.0	5.6	8.9	1.39	.43	.18	2.00
totaal	1980	4497.0	1.0	3.1	3.4	7.5	.92	.65	.13	1.71
	1981	4497.0	1.0	3.1	3.5	7.6	.92	.65	.14	1.70
	1982	4497.0	1.1	3.1	3.4	7.6	.93	.65	.14	1.72
	1983	4497.0	.9	3.1	4.0	8.0	.84	.64	.16	1.64
	1984	4497.0	.9	3.2	5.7	9.8	.80	.65	.18	1.64

EEN SELEKTIE UIT DE CCOZ-PUBLIKATIES

PRAKTIJKREEKS

De Arbeidsomstandighedenwet, V. Vrooland, 2e (gewijzigde) druk, oktober 1984, 84 blz. f 14,25 (best.nr 035X)

Met wettekst.

Arbeid en gezondheid in de jaren tachtig, V.Chr. Vrooland, mei 1984, 64 blz. f 11,50 (best.nr 0317)

Arbeid en gezondheid, de arbeidsomstandighedenwet, werkgevers, werknemers en overheid, het overleg binnen de onderneming.

Kwaliteit van arbeid en organisatie, B.G.M. Ris, V.Chr. Vrooland (red.), R.J. van Amstel, H.H.W. den Hartog, W. Masselink en C.G. Zandvliet, mei 1984, 104 blz. f 13,75 (best.nr 0309)

Veranderen in de praktijk.

Het gebruik van ziekteverzuimregistratie in de praktijk, J.G.J. Burger en R. Prins, mei 1984, 64 blz. f 12,50 (best.nr 0287)

Ziekteverzuimbeleid in de praktijk; M. van Putten, N. Steinweg en V.Chr. Vrooland, april 1982, 128 blz. f 21,- (best.nr 0031)

Een overzicht van uiteenlopend beleid in vijftig werkorganisaties.

Rekenregels, R. Prins en J.J.Chr. Verhulst, januari 1978, 24 blz. f 4,25 (best.nr 0015)

Handleiding voor het berekenen van enkele ziekteverzuimcijfers.

FORUMREEKS

Bedrijfsgeneeskunde, R. Holthuis, oktober 1980, 67 blz. f 9,- (best.nr 0066)

De rol van de bedrijfsgeneeskunde en de bedrijfsgeneeskundige bij de beheersing en begeleiding van ziekteverzuim.

Verzekeringsgeneeskunde, R. Holthuis, oktober 1980, 55 blz. f 9,- (best.nr 0074)

Over de rol van de sociale verzekeringsgeneeskundige bij de beheersing en de begeleiding van de verzuimende verzekerde.

WETENSCHAPPELIJKE RAPPORTEN

Curatieve gezondheidszorg, ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, P.C. Buijs, januari 1985, 384 blz. f 25,75 (best.nr 0376)

Werk en gezondheid, V.Chr. Vrooland(red.), uitgeverij Samsom, Alphen a/d Rijn, april 1982, 318 blz. (ook verkrijgbaar in de boekhandel). f 42,50 (best.nr 0140)

Over ziekteverzuim en humanisering van de arbeid: een handboek.

Arbeid en gezondheid in de metaalproductenindustrie, N. Terra, M. Ziekemeijer (red.), R. Fortuin en V. Vrooland, mei 1984, 168 blz. f 13,75 (best.nr 0244)

Een sektorbeschrijving.

Handwijzer arbeidsomstandigheden, T. van Keimpema en R.J. Fortuin, juli 1982, 55 blz. f 10,- (best.nr 0147)

Een arbeidsgeneeskundig overzicht.

Het ziekteverzuim in de jaren zeventig: risicogroepen en trends, T.P.V. Bakker en H.J. Kruidenier, februari 1984, 84 blz. f 13,25 (best.nr 0252)

Deeltijdarbeid en ziekteverzuim, B.J. Vrijhof, september 1984, 100 blz. f 15,- (best.nr 0325)

Ziekteverzuim en verloop, H.J. Kruidenier, september 1984, 68 blz. f 13,- (best.nr 0333)
Een literatuurstudie naar het verband tussen twee indicatoren voor veiligheid, gezondheid en welzijn.

Ziekteverzuim en werkloosheid, H.J. Kruidenier, oktober 1983, 52 blz. f 10,75 (best.nr 0236)

Een analyse op macroniveau over de periode 1965-1982.

Weekpatronen, B.J. Vrijhof, februari 1985, 100 blz. f 14,75 (best.nr 0384)

De invloed van het weekend op het ziekteverzuim.

De duur van verzuimgevallen, B.J. Vrijhof, maart 1985, 76 blz. f 13,50 (best.nr 0392)
Suggesties voor een indeling.

Stabiliteit van verzuimpatronen, Th.P.V. Bakker, augustus 1985, 56 blz. f 12,75 (best.nr. 0422)

Een analyse van individuele en geaggregeerde gegevens over de periode 1977-1981.

Vershil in WAO-toetredingsrisico, F. van Dijk, D.A. van Haselen en D.E. Lenshoek, juni 1985, 48 blz. f 11,75 (best.nr 0414)

Trends in Organization Development, J.T. Allegro and H.O. Steensma (Eds), juni 1985, 64 blz. f 13,25 (best.nr 0406)

JAARLIJKSE UITGAVEN

Inventarisatie 1985, L.M. Konijnenberg, juli 1985. 116 blz. f 16,75 (best.nr 0430)

Een inventarisatie van onderzoek naar de relatie mens-werk-gezondheid.

Kwantitatief ziekteverzuimonderzoek, P.G. Willemsen, januari 1984, 25 blz. f 7,50 (best.nr 0211)

Literatuuroverzicht (ook opgenomen in Inventarisatie 1983).

Ziekteverzuim 1979-1983, B.J. Vrijhof, september 1984, 100 blz. f 16,25. (best.nr 0341)
Cijfers uit het informatiesysteem van de stichting CCOZ.

Ziekteverzuim 1977-1980, H.J. Kruidenier, januari 1982, 42 blz. f 8,- (best.nr 0090)